МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота магістра

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2814-пуа
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
І.С. Ліповська

Керівник: професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, доцент, к.філос.н. Масюк О.П.

Рецензент: професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, доцент, д.філос.н. Краснокутський О.В.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
_____Т.І.Бутченко
«____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТЦІ

Ліповській Ілоні Сергіївні
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Трансформація механізмів публічної влади в період незалежності України
керівник роботи Масюк Олег Петрович. д.філос.н., професор
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «19» березня 2025 року № 418-с

2. Строк подання студентом роботи 4 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи Беспалов І.О. Правові засади інформаційної безпеки під час дії правового режиму воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024; Бітель Р. Екскурс у поняття «національної безпеки» як фактор розвитку держави, суспільства, особи. Основні загрози національній безпеці України. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2024. Вип. 19. С. 22–28; Борисов О. Ю. Нормативно-правова база забезпечення інформаційної безпеки України: сучасні проблеми та відправні точки їх вирішення. Інформація і право. 2020. № 4(35). С. 113–118; Варич О. Г. Вектори трансформації основних функцій держави в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 86. Ч. 1. С. 17–21.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1.Дослідити історичну еволюцію концепції незалежності в Україні. 2.Провести уточнення основних понять «незалежність», «держава», «державна політика», «публічне управління». 3.Визначити принципи та методи дослідження трансформації розуміння незалежності країни як складової публічного управління. 4. Обгрунтувати роль державної політики у збереженні та зміцненні незалежності. 5.

Дослідити незалежність і євроінтеграційний вибір: зміну пріоритетів публічного управління;

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

_____

_____

_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Масюк.О.П., професор кафедри філософії,публічного управління та соціальної роботи, доцент, к.філос.н.	20.03.2025	20.03.2025
Розділ 2	Масюк.О.П., професор кафедри філософії,публічного управління та соціальної роботи, доцент, к.філос.н.	28.08.2025	28.08.2025
Розділ 3	Масюк.О.П., професор кафедри філософії,публічного управління та соціальної роботи, доцент, к.філос.н.	10.10.2025	10.10.2025

7. Дата видачі завдання 20 березня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень 2025	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Квітень 2025	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Червень 2025	*виконано*
4.	І розділ	Червень – серпень 2025	*виконано*
5.	ІІ розділ	Серпень – жовтень 2025	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Жовтень – листопад 2025	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Листопад – грудень 2025	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2025	*виконано*

Студент _____ І.С.Ліповська

Керівник роботи _____ О.П.Масюк

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В.Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 115 сторінок та 70 позицій у списку літератури.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

Об'єктом дослідження є процес трансформації розуміння незалежності України та її забезпечення через публічне управління.

Предметом дослідження виступають підходи, механізми та результати публічного управління, спрямованої на збереження та зміцнення незалежності України.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є: дослідити історичну еволюцію концепції незалежності в Україні; провести уточнення основних понять «незалежність», «держава», «державна політика», «публічне управління»; визначити принципи та методи дослідження трансформації розуміння незалежності країни як складової публічного управління; обгрунтувати роль державної політики у збереженні та зміцненні незалежності; дослідити незалежність і євроінтеграційний вибір: зміну пріоритетів публічного управління; провести дослідження сучасного трактування незалежності в умовах воєнного стану та міжнародної підтримки.

Методи дослідження. аналіз і синтез, історико-порівняльний метод, системний підхід.

Гіпотеза дослідження. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що трансформація механізмів публічної влади в Україні в період незалежності відбувалася під впливом демократизації, європейської інтеграції та децентралізації, що призвело до поступового переходу від централізованої адміністративної моделі до більш відкритої, інституційно збалансованої та орієнтованої на громадян системи публічного управління, однак цей процес мав нерівномірний та суперечливий характер.

Висновки. У пострадянський і особливо у постмайданний період відбулося суттєве переосмислення її змісту – від юридичного закріплення до усвідомлення незалежності як умови виживання держави та основи консолідації суспільства. Сучасне розуміння незалежності характеризується інтеграцією аспектів оборони, інформаційної та кібербезпеки, децентралізації, євроінтеграції та суспільної стійкості, що відображає зміну державних пріоритетів в умовах збройної агресії та глобальних трансформацій.

SUMMARY

The qualifying work consists of 115 pages and 70 items in the the list of references.

PUBLIC ADMINISTRATION**,** GOVERNMENT POLICY

The object of the research is the process of transformation of the understanding of Ukraine's independence and its provision through public administration.

The subject of the research comprises the approaches, mechanisms, and outcomes of public administration aimed at preserving and strengthening Ukraine's independence.

Purpose and objectives of the research. The purpose of the thesis is to: examine the historical evolution of the concept of independence in Ukraine; clarify the key concepts of "independence," "state," "public policy," and "public administration"; identify the principles and methods for studying the transformation of the understanding of national independence as a component of public administration; substantiate the role of public policy in preserving and strengthening independence; analyze independence and the European integration choice as a shift in public administration priorities; study contemporary interpretations of independence under martial law and conditions of international support.

Research methods. Analysis and synthesis, the historical-comparative method, and a systemic approach.

*Research hypothesis.*The research hypothesis is that the transformation of public authority mechanisms in Ukraine during the period of independence occurred under the influence of democratization, European integration, and decentralization. This led to a gradual transition from a centralized administrative model to a more open, institutionally balanced, and citizen-oriented system of public administration; however, this process was uneven and contradictory.

Conclusions. In the post-Soviet and especially the post-Maidan period, a significant rethinking of the concept of independence has taken place — from its legal formalization to the understanding of independence as a condition for state survival and a foundation for social consolidation. The contemporary understanding of independence is characterized by the integration of defense, information and cybersecurity, decentralization, European integration, and societal resilience, reflecting a shift in state priorities under conditions of armed aggression and global transformations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....8
РОЗДІЛ 1 ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ..... 10
1.1. Історична еволюція концепції незалежності в Україні..... 10
1.2. Уточнення основних понять «незалежність», «держава», «публчне управління», «державна політика»..... 22
1.3. Принципи та методи дослідження трансформації розуміння незалежності країни як складової публічного управління..... 31
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЗУМІННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ..... 40
2.1. Роль публічного управління у збереженні та зміцненні незалежності 40
2.2. Незалежність і євроінтеграційний вибір: зміна пріоритетів публічного управління..... 47
2.3. Сучасне трактування незалежності в умовах воєнного стану та міжнародної підтримки..... 56
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ЗМІЦНЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ..... 71
3.1. Пріоритетні напрями публічного управління щодо захисту політичної, економічної та інформаційної незалежності..... 72
3.2. Формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період..... 80
3.3. Пропозиції щодо вдосконалення публічного управління у сфері збереження суверенітету та незалежності..... 88
ВИСНОВКИ..... 97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 102
ДОДАТКИ..... 111

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах державотворення питання незалежності України набуває особливої актуальності, оскільки незалежність виступає фундаментальною складовою державної політики та національної безпеки країни. Постійні політичні, економічні та військові виклики вимагають переосмислення змісту та форм прояву державної самостійності, адаптації стратегічних підходів до забезпечення суверенітету та зміцнення міжнародного престижу України. Особливої уваги потребує трансформація розуміння незалежності в українському політичному дискурсі, яка відбувається під впливом внутрішніх реформ, євроінтеграційних процесів та військової агресії з боку рф. Це визначає актуальність дослідження механізмів публічного управління, спрямованих на збереження, захист і посилення незалежності держави.

Проблематика незалежності України та її політичного забезпечення широко представлена у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Зокрема, Л. А. Арсенович та Н. П. Гедікова висвітлюють питання національної безпеки та трансформації політичної системи в умовах сучасних викликів, тоді як О. Г. Варич досліджує напрями еволюції функцій держави в умовах змін зовнішнього середовища. Аналіз нормативно-правових аспектів державної політики та гарантування суверенітету подано у працях О. Ю. Борисова, Н. В. Камінської та М. А. Пожидаєвої, які акцентують увагу на механізмах правового забезпечення державної стабільності. Питання зміцнення інституційної спроможності держави та її ролі у збереженні незалежності розкривають Г. Зеленько та інші автори колективної монографії «Інституційна (не)спроможність держави в Україні». Водночас у контексті міжнародного виміру суверенітету й геополітичних змін важливими є дослідження В. Юрчишина та авторського колективу Центру Разумкова, які дозволяють порівняти українські тенденції із ширшими світовими процесами.

Об'єктом дослідження є процес трансформації розуміння незалежності України та її забезпечення через публічне управління.

Предметом дослідження виступають підходи, механізми та результати публічного управління, спрямованої на збереження та зміцнення незалежності України.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є аналіз трансформації розуміння незалежності України як складової публічного управління та визначення пріоритетних напрямів її зміцнення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

– дослідити історичну еволюцію концепції незалежності в Україні;

– провести уточнення основних понять «незалежність», «держава», «державна політика», «публічне управління»;

– визначити принципи та методи дослідження трансформації розуміння незалежності країни як складової публічного управління;

– обгрунтувати роль державної політики у збереженні та зміцненні незалежності;

– дослідити незалежність і євроінтеграційний вибір: зміну пріоритетів публічного управління;

– провести дослідження сучасного трактування незалежності в умовах воєнного стану та міжнародної підтримки;

– обгрунтувати пріоритетні напрями державної політики щодо захисту політичної економічної та інформаційної незалежності;

– визначити особливості формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період;

– визначити пропозиції щодо вдосконалення публічного управління у сфері збереження суверенітету та незалежності.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз і синтез – для вивчення наукових джерел і нормативної бази; порівняльний аналіз – для оцінки вітчизняних і зарубіжних

підходів до державної незалежності; історико-порівняльний метод – для дослідження еволюції концепції незалежності; системний підхід – для комплексної оцінки публічного управління та формування практичних рекомендацій.

Гіпотеза дослідження. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що трансформація механізмів публічної влади в Україні в період незалежності відбувалася під впливом демократизації, європейської інтеграції та децентралізації, що призвело до поступового переходу від централізованої адміністративної моделі до більш відкритої, інституційно збалансованої та орієнтованої на громадян системи публічного управління, однак цей процес мав нерівномірний та суперечливий характер.

Інформаційну базу дослідження становили: закони та нормативні акти України у сфері державного управління та національної безпеки; наукові монографії та статті українських і зарубіжних авторів; офіційні аналітичні матеріали та звіти державних органів; інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 115 сторінок, включає 28 таблиць, 3 додатки. Список літератури налічує 70 найменувань на 9 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

1.1. Історична еволюція концепції незалежності в Україні

Проблематика становлення та розвитку концепції незалежності України є однією з ключових тем вітчизняної політичної науки, оскільки саме вона визначає змістові параметри державотворення, формування політичної ідентичності та трансформацію інститутів влади у різні історичні періоди. Незалежність України не виникла одномоментно як політичний акт 1991 року, а стала результатом тривалої еволюції ідей, державницьких традицій та суспільних прагнень. Тому важливо простежити історичні передумови, що формували зміст цього поняття протягом сторіч, а також визначити ключові етапи, які вплинули на його сучасне розуміння. Табл. 1.1 відображає послідовну еволюцію концепції незалежності України.

Таблиця 1.1

Етапи історичної еволюції концепції незалежності України

(побудовано на основі [8, с. 54])

Історичний етап	Зміст та ключові риси
Київська Русь – козацька доба (IX–XVIII ст.)	Формування уявлень про державну суб'єктність, самоврядування та автономність українських земель; зародження політичної ідентичності.
Українські визвольні змагання (1917–1921 рр.)	Проголошення УНР та ЗУНР, перші акти державної незалежності; утвердження модерної української нації.
Радянський період (1922–1991 рр.)	Обмежена формальна державність; придушення політичної автономії; розвиток культурної ідентичності попри тоталітарний контроль.
Проголошення незалежності (1991 р.)	Ухвалення Акта проголошення незалежності України; формування правової та інституційної основи державності.
Постмайданний період та війна з рф (2014–2025 рр.)	Посилення ролі національної ідентичності, обороноздатності, інформаційної та кібербезпеки; модернізація державної політики.

Аналізуючи історичну динаміку концепції незалежності, варто підкреслити, що її розвиток відбувався нерівномірно, у різних політичних і культурних контекстах, під впливом зовнішніх геополітичних факторів, суспільних трансформацій та внутрішньої боротьби за державний суверенітет. Узагальнення цих етапів дозволяє виявити, як змінювалися змістовні компоненти незалежності – від уявлень про автономність і самоврядування до сучасних інтерпретацій, що охоплюють державну стійкість, інформаційну безпеку та стратегічну суб'єктність у міжнародному середовищі [8, с. 54].

Початковий етап формування уявлень про незалежність пов'язаний із періодом Київської Русі та козацької доби (IX–XVIII ст.), коли відбувалося становлення ранньодержавних інституцій, традицій самоврядування та систем політичної організації. Саме в цей час закладалися основи державної суб'єктності, які пізніше стали фундаментом для формування модерної української політичної нації. Ідеї автономності, військово-політичної організації та самодостатності українських земель у цей період не набували чіткого юридичного оформлення, однак були важливими як ціннісна та ментальна передумова сучасного розуміння незалежності.

Наступним вагомим етапом стали українські визвольні змагання 1917–1921 рр., що під впливом Першої світової війни та розпаду імперських систем створили умови для актуалізації прагнення до державного суверенітету. Проголошення Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки стало першим юридично оформленим актом української незалежності в модерному часі. Попри короткотривалість цього періоду, він відіграв визначальну роль у формуванні модерної національної ідентичності, а також заклав концептуальні основи українського державотворення, що стали важливою політичною та правовою традицією для наступних поколінь.

Радянський період (1922–1991 рр.) характеризувався формальною наявністю української державності у складі СРСР та фактичною відсутністю реального суверенітету. Незважаючи на обмеження політичної автономії, тоталітарний контроль та політику репресій, український народ зберігав

культурну ідентичність, мову та національну самосвідомість, що поступово ставало важливим ресурсом для майбутнього відновлення суверенітету. Таким чином, у радянську добу концепція незалежності не могла реалізуватися як політична практика, але розвивалася на рівні культурної спадковості та ідентичності.

Кардинальні зміни відбулися у 1991 році, коли внаслідок краху СРСР було проголошено Акт незалежності України. Цей період став ключовим у юридичному оформленні суверенітету та створенні основних політичних і конституційних інститутів держави. Саме на цьому етапі незалежність уперше здобула повноцінний правовий статус, що дозволило Україні утвердитися як суб'єкт міжнародного права, розбудовувати власну систему органів влади та формувати стратегічні напрями внутрішньої і зовнішньої політики.

Останній етап, що охоплює постмайданний період та російсько-українську війну (2014–2025 рр.), істотно трансформував зміст концепції незалежності. В умовах збройної агресії рф на перший план виходять питання національної безпеки, обороноздатності, кіберзахисту та інформаційної стійкості держави. Після 2014 року незалежність набуває додаткових змістових вимірів – не лише політичного чи юридичного, а й безпекового, ціннісного та цивілізаційного. У цей період посилюється роль національної ідентичності як інтеграційної основи для суспільства, а державна політика модернізується відповідно до стандартів Європейського Союзу та НАТО, що відображає новий стратегічний вибір України.

Проголошення незалежності України та подальший курс на євроінтеграцію стали визначальними факторами формування та трансформації вітчизняної державної політики. З 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, Україна переживає безпрецедентні виклики, які докорінно змінили систему пріоритетів публічного управління [8, с. 47]. Усвідомлення необхідності захисту суверенітету, забезпечення стійкості держави та суспільства, а також швидка адаптація до стандартів ЄС вимагають переосмислення традиційних підходів до реалізації державної

політики [28, с. 79]. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження динаміки зміни пріоритетів, акцентуючи увагу на сфері публічного управління, що є ключовим інструментом для досягнення стратегічних цілей [56, с. 203].

Зокрема, додаток А відображає поетапну еволюцію розуміння незалежності України як ключового елемента державної політики, що змінювалася відповідно до історичних, політичних та безпекових умов розвитку держави. На першому етапі (1991-2004 рр.) незалежність трактувалася передусім як політичний суверенітет і потреба у створенні стабільних інституцій, що було зумовлено розпадом СРСР та необхідністю міжнародного визнання. У 2005-2013 рр. акцент змістився на демократичні цінності, розвиток верховенства права та пошук інтеграційного курсу, що відповідало зростанню ролі громадянського суспільства та зовнішньополітичним викликам. Після 2014 року незалежність набула безпекового виміру, оскільки агресія РФ спричинила трансформацію державної політики у напрямі оборонної модернізації, децентралізації та міжнародного партнерства. Сучасний етап, що триває з 2022 року, характеризується переосмисленням незалежності як екзистенційної цінності та фактора виживання держави, що супроводжується мобілізацією ресурсів, інтеграцією до європейських і євроатлантичних структур та масштабною підтримкою міжнародної спільноти. У сукупності ці етапи демонструють поступовий перехід від інституційного становлення до комплексного розуміння незалежності як політичного, оборонного, економічного та суспільного явища.

Еволюція державної політики України пройшла шлях від забезпечення базових функцій незалежної держави до формування складного комплексу завдань, обумовлених зовнішньою агресією та євроінтеграційними зобов’язаннями [64, с. 153].

Одним із найбільш відчутних зрушень стало домінування пріоритету національної безпеки у всіх сферах публічного управління. Згідно із Законом

України «Про національну безпеку України» [35], а також в умовах дії правового режиму воєнного стану [34], фокус державної політики змістився на такі ключові аспекти:

– Оборонна та військова політика. Активне реформування та посилення сектору безпеки і оборони [18, с. 31], що передбачає впровадження стандартів НАТО та збільшення оборонних спроможностей.

– Інформаційна та кібербезпека. Протидія дезінтеграційним процесам у правовій системі, гібридним загрозам та інформаційній агресії. Це відображено у низці нормативних актів, зокрема щодо кібербезпеки, інформаційної безпеки [61, с. 221], що вимагає вдосконалення управлінських механізмів.

– Захист критичної інфраструктури. Організаційно-нормативне забезпечення стійкості життєво важливих об’єктів [1].

Незважаючи на війну, не зменшилася актуальність реформи публічного управління, зокрема в контексті децентралізації [19, с. 582]. Реформа, започаткована Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 333-р [36] та Законом № 157-VIII [37], набула нового значення як фактор зміцнення національної безпеки та стійкості держави. Як зазначають фахівці, децентралізація сприяла підвищенню спроможності органів місцевого самоврядування (ОМС) оперативно реагувати на виклики війни [11]. На органи місцевого самоврядування покладається велика відповідальність у процесі відновлення та повоєнної розбудови [9; 10].

Сучасне трактування незалежності України є результатом комплексного впливу політичних, безпекових, соціокультурних та геополітичних факторів, які сформувалися в умовах динамічних трансформацій державності та зовнішніх викликів. На відміну від історичних форм уявлення про автономію, сучасне розуміння незалежності набуває багатовимірного характеру, охоплюючи сфери оборони, інформаційної стійкості, управлінської модернізації, міжнародних відносин і громадянської мобілізації. Узагальнення

основних чинників подано в табл. 1.2, що демонструє взаємозв'язок між їхнім змістовим наповненням і законодавчим закріпленням.

Таблиця 1.2

Ключові чинники формування сучасного розуміння незалежності України

Чинник	**Сутність**	**Особливості відображення у Законах**
Національна безпека	Визначення стратегічних засад забезпечення обороноздатності, захисту суверенітету та територіальної цілісності.	Закон «Про національну безпеку України» [35; 41]
Інформаційна та кібербезпека	Захист державного інформаційного простору; протидія пропаганді та кібератакам; розвиток цифрової стійкості.	Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [38-40]
Децентралізація та реформи управління	Розвиток місцевого самоврядування як інструменту посилення державності; підзвітність та ефективність влади.	Концепція реформування місцевого самоврядування [36], Закон про добровільне об'єднання громад [37]
Геополітичні зміни	Переорієнтація на європейські цінності, інтеграція в ЄС і НАТО, зміцнення міжнародного партнерства.	Політика євроінтеграції, оборонні реформи
Суспільна консолідація	Роль соціального діалогу, громадянської активності й національної ідентичності у зміцненні державності.	Реформи в освіті, культурі, соціальній сфері

Першим із визначальних чинників виступає національна безпека, яка становить фундамент забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності. У сучасних умовах вона охоплює не лише обороноздатність, а й систему стратегічного планування, співпрацю з міжнародними партнерами та розвиток інституцій безпеки. Нормативне оформлення цього чинника відображено у Законі України «Про національну безпеку України» [35; 41], який визначає рамки державної політики у сфері оборони, безпеки та стратегічних пріоритетів. Відтак, безпековий вимір незалежності набуває інституціоналізованого характеру та стає невід'ємним елементом політичної стабільності держави.

Не менш важливою складовою є інформаційна та кібербезпека, що значно посилила свою актуальність у зв’язку з гібридними загрозами та цифровізацією суспільства. Захист інформаційного простору, протидія пропаганді, запобігання кібератакам і створення системи цифрової стійкості стали ключовими завданнями державної політики. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [38–40] визначає механізми взаємодії державних органів, сил оборони й приватного сектору у сфері кіберзахисту. Це підкреслює, що незалежність у XXI столітті передбачає здатність держави ефективно функціонувати в інформаційному вимірі, забезпечуючи недоторканність цифрового суверенітету.

Третім системоутворюючим чинником є децентралізація та реформи публічного управління, спрямовані на підвищення ефективності влади та зміцнення місцевої демократії. Реформа децентралізації стала одним із найбільш масштабних державних проєктів, що дозволив створити міцні громади, підвищити їхню фінансову автономність та управлінську спроможність. Нормативне підґрунтя цього напряму становлять Концепція реформування місцевого самоврядування [36] та Закон України «Про добровільне об’єднання територіальних громад» [37]. Завдяки цим документам сформовано нову модель взаємодії центру та регіонів, яка посилює інституційні можливості держави й сприяє зміцненню суверенітету через розвиток локальної демократії.

Четвертий чинник пов’язаний із геополітичними змінами, які визначають стратегічний курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Наближення до стандартів ЄС і НАТО, реалізація оборонних реформ, удосконалення механізмів міжнародної співпраці суттєво впливають на переосмислення незалежності в контексті глобальної безпеки. Участь у системах колективної оборони, активна дипломатія та міжнародні партнерства сприяють зміцненню позицій України на міжнародній арені та створюють додаткові гарантії державного суверенітету.

Завершальним, але не менш вагомим чинником виступає суспільна консолідація, яка охоплює громадянську активність, національну ідентичність і розвиток соціального діалогу. Підвищення ролі громадянського суспільства, освітні та культурні реформи, підтримка волонтерського руху створюють стійке підґрунтя для модернізації державності. Законодавчі зміни в гуманітарній та соціальній сферах спрямовані на формування ціннісно згуртованої політичної нації, здатної протистояти зовнішнім викликам та зберігати державну єдність.

Таким чином, сучасне розуміння незалежності України є результатом взаємодії різноманітних чинників, що охоплюють безпековий, управлінський, інформаційний, геополітичний і соціальний виміри. Їх комплексний розвиток формує нову якість державності, що відповідає потребам воєнного часу, інтеграційним прагненням та стратегічному баченню майбутнього України.

Сучасна концепція незалежності України є результатом багаторівневої взаємодії політичних рішень, правових норм та інституційних механізмів, які забезпечують функціонування держави в умовах внутрішніх трансформацій та зовнішніх викликів. Важливим структурним елементом цієї концепції виступає нормативно-правова база, що визначає ключові принципи державного суверенітету, моделі управління, систему національної безпеки та механізми реагування на загрози. Комплексне законодавче регулювання стало передумовою зміцнення державності, утвердження демократичних інститутів та формування стійкої політико-правової системи. табл. 1.3 узагальнює основні нормативні акти, які визначають сучасну модель незалежності України.

У додатку Б систематизовано ключові компоненти сучасного розуміння незалежності України як багатовимірного явища, що інтегрується в державну політику та формує стратегічні пріоритети розвитку. Політична, економічна, енергетична, оборонна, цифрова та гуманітарно-ідентифікаційна складові незалежності відображають комплекс факторів, що забезпечують стійкість та автономність держави в умовах внутрішніх реформ і зовнішніх викликів.

Кожен компонент має власні інструменти реалізації – від конституційних реформ та розвитку Збройних Сил до кіберзахисту, модернізації енергетичного сектору та зміцнення національної ідентичності. Такий підхід демонструє, що незалежність у сучасному розумінні виходить за межі політичного суверенітету та включає економічну самостійність, енергетичну безпеку, інформаційну стійкість та культурну консолідацію. Очікувані результати, від підвищення легітимності влади та стійкості інститутів до формування єдиної суспільної ідентичності, підтверджують, що незалежність є системною категорією, яка формує основу довгострокової стабільності та розвитку України.

Додаток В демонструє безпосередній вплив трансформації розуміння незалежності на ключові сфери державної політики України в умовах війни. Сучасні політичні та безпекові обставини зумовили переорієнтацію на моделі повної оборонної самостійності, стратегічного партнерства із західними державами, формування ефективної дипломатії та зміцнення міжнародної суб’єктності України. Економічна політика трансформувалася у бік фінансової стійкості, інноваційного розвитку та раціонального використання міжнародної підтримки, тоді як енергетична політика отримала пріоритет автономності та відмови від російських ресурсів як критично важливого елемента національної безпеки. У соціальній, гуманітарній та цифровій сферах акцент зміщується на підтримку соціальної згуртованості, захист інформаційного простору та розвиток цифрової інфраструктури, що забезпечує стійкість держави до сучасних загроз. Таким чином, державна політика в умовах війни демонструє цілісну трансформацію, де незалежність постає не лише політичним статусом, а комплексною системою заходів, спрямованих на підвищення обороноздатності, економічної автономії, технологічної самостійності та суспільної єдності.

В основі правового забезпечення державного суверенітету перебуває Конституція України [20], яка встановлює фундаментальні принципи політичної системи, закріплює права і свободи громадян, гарантує цілісність

та недоторканність території України. Як акт найвищої юридичної сили, Конституція формує основу для розбудови всіх інших законодавчих інститутів та визначає стратегічний зміст незалежності у державно-правовому вимірі. Її норми задають рамку для функціонування органів влади, розподілу повноважень та здійснення демократичного контролю.

Таблиця 1.3

Нормативно-правова база, що формує сучасну концепцію незалежності України

Нормативний акт	**Основне значення**
Конституція України [20]	Закріплює державний суверенітет, політичну систему, права та свободи громадян, засади територіальної цілісності.
Закон «Про національну безпеку України» [35]	Формує сучасну систему нацбезпеки та оборони, визначає принципи суверенності, демократичного контролю та євроінтеграційний курс.
Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [40]	Визначає механізми захисту кіберпростору як елементу національної незалежності.
Указ Президента про введення воєнного стану [34]	Утверджує особливий правовий режим у відповідь на військову агресію рф; посилює обороноздатність.
Постанова КМУ про реформування місцевого самоврядування	Визначає основи сучасної децентралізації як складника державної стійкості.
Програма відновлення та розбудови миру у східних регіонах [33]	Спрямована на відновлення територій та зміцнення державного управління після конфліктів.

Також важливим елементом нормативної основи є Закон України «Про національну безпеку України» [35], який визначає структуру та принципи функціонування сектору безпеки й оборони. Документ закріплює положення щодо захисту суверенітету, інтеграції України в європейські та євроатлантичні структури, а також встановлює механізми цивільного контролю над силовими інституціями. У контексті сучасних загроз цей закон виконує системоутворюючу роль, орієнтуючи державну політику на багаторівневий захист незалежності.

Не менш важливим нормативним актом виступає Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [40], що визначає правові й

організаційні механізми захисту кіберпростору. У контексті гібридної війни та зростання ролі інформаційних технологій забезпечення кібербезпеки стає критичним чинником державного суверенітету. Закон встановлює порядок взаємодії державних органів, підприємств та громадян у сфері кіберзахисту, а також формує передумови для розвитку цифрової стійкості як складника національної безпеки.

Особливе місце в системі нормативного забезпечення займає Указ Президента України про введення воєнного стану [34], який запроваджує особливий правовий режим у відповідь на збройну агресію російської федерації. Воєнний стан мобілізує ресурси держави, змінює систему управління та посилює обороноздатність, що є необхідною умовою захисту територіальної цілісності та національної незалежності в період активних бойових дій.

До нормативних засад державної стійкості також належить постанова Кабінету Міністрів України щодо реформування місцевого самоврядування, яка створює правові основи для децентралізації та розвитку спроможних територіальних громад. Децентралізація підсилює локальну демократію, зміцнює внутрішню стійкість держави та забезпечує ефективність управління, що є важливим чинником утвердження сучасного змісту незалежності.

Завершальним елементом системи виступає Програма відновлення та розбудови миру у східних регіонах України [33], спрямована на стабілізацію територій, що постраждали від збройного конфлікту. Реалізація цієї програми формує умови для відновлення державного управління, соціально-економічного розвитку та інтеграції регіонів, що у стратегічному вимірі зміцнює єдність країни та поглиблює її суверенність. Таким чином, нормативно-правова база, що формує сучасну концепцію незалежності України, охоплює широкий спектр законодавчих актів, які взаємодоповнюють один одного та забезпечують всебічний захист національних інтересів. Їх комплексний характер свідчить про системний підхід держави до

гарантування суверенітету, особливо в умовах тривалої військової агресії та глобальних трансформацій.

Агресія російської федерації та тимчасова окупація частини територій вивели на перший план політику деокупації та реінтеграції. Державна політика передбачає не лише військове звільнення, а й відновлення державного управління, захист прав і свобод громадян, а також соціальний та економічний розвиток постраждалих регіонів. У публічному управлінні це вимагає розробки спеціальних механізмів та інституційної спроможності держави для роботи на деокупованих територіях [69, с. 434].

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році стало каталізатором для прискореної гармонізації національного законодавства та практики публічного управління зі стандартами Європейського Союзу [50, с. 2]. Євроінтеграція – це не лише зовнішньополітичний, але й внутрішній пріоритет, що трансформує кожен елемент державної політики. Гармонізація відбувається через: адаптацію законодавства, антикорупційні реформи, соціальний діалог (адаптація трудової сфери та соціального захисту до європейських норм, особливо в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення) [28, с. 79].

Публічне управління перетворюється на ключовий інструмент впровадження європейських стандартів [7, с. 25]. Це вимагає підвищення прозорості, підзвітності та ефективності органів державної влади. Актуальні дані свідчать, що успішність інтеграційного процесу прямо залежить від спроможності державного апарату реалізувати складні реформи. Навіть в умовах війни продовжуються реформи, спрямовані на посилення інституційної спроможності та підвищення якості надання публічних послуг, що відповідає європейським принципам [49, с. 277].

Незалежність України та стратегічний євроінтеграційний вибір формують нову систему пріоритетів державної політики. Зміни, спричинені зовнішньою агресією, зумовили радикальне зміщення акцентів у публічному управлінні: від загальних функцій держави до забезпечення всеохоплюючої

національної безпеки, включаючи її військову, інформаційну та кібернетичну складові. Водночас, децентралізація та політика реінтеграції набувають статусу критично важливих елементів стійкості та відновлення. Прискорений рух до ЄС вимагає трансформації публічного управління в напрямку прозорості та ефективності. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці конкретних механізмів реалізації державної політики відновлення та її інституційного забезпечення в умовах інтеграції до Європейського Союзу.

Отже, проведений аналіз історичної еволюції концепції незалежності України свідчить, що вона формується як багатовимірне явище, результат взаємодії політичних, правових, безпекових, соціокультурних та геополітичних чинників. Від ранньодержавних уявлень про автономність у Київській Русі та козацькій добі, через перші юридично оформлені акти незалежності у 1917–1921 рр., обмежену формальну державність у радянський період, проголошення суверенітету у 1991 році, до сучасного часу, коли ключовими стають національна безпека, інформаційна та кіберстійкість, децентралізація і євроінтеграція, незалежність постійно трансформується під впливом внутрішніх і зовнішніх викликів. Ця динаміка підкреслює, що сучасна незалежність України є комплексною системою, у якій правові засади, інституційні механізми та стратегічні пріоритети взаємопов’язані й спрямовані на зміцнення державності, стійкості суспільства та забезпечення інтеграції у європейські та міжнародні структури.

1.2. Уточнення основних понять «незалежність», «держава», «публчне управління», «державна політика»

У сучасному науковому дискурсі, особливо в умовах геополітичних трансформацій та повномасштабної агресії, критично важливим є чітке розуміння та розмежування ключових категорій, що формують фундамент публічного управління. Йдеться про взаємопов’язані, але відмінні за суттю поняття «незалежність», «публічне управління», «держава» та «державна політика». Їхнє уточнення, з акцентом на правових та управлінських аспектах,

набуває особливої актуальності для оцінки інституційної спроможності [15, с. 112] та визначення векторів трансформації основних функцій держави [5, с. 18].

Поняття «незалежність» є первинним і найтісніше пов’язане з конституційно-правовою категорією суверенітету. Незалежність держави, закріплена у Конституції України [20], являє собою її здатність самостійно, без втручання ззовні, визначати свою внутрішню і зовнішню політику, правову систему та форму правління. У контексті публічного управління незалежність виступає як необхідна умова для реалізації державою її суверенних функцій. Як зазначає Р. Бітель, національна безпека є ключовим фактором розвитку держави, суспільства та особи, що безпосередньо випливає із забезпечення незалежності [3, с. 22]. Трансформація підходів до національної безпеки, як ключового елемента незалежності, є предметом дослідження Є. Тарана, який наголошує на зміні стратегічних векторів в умовах геополітичних змін [53, с. 126; 54, с. 94]. У 2024 році В. Кучменко та Я. Тишкул оцінили сучасний стан національної безпеки, підкресливши її вразливість перед зовнішніми загрозами [21, с. 41]. Таким чином, незалежність – це не статичний статус, а динамічна категорія, підтримувана постійною і ефективною державною політикою у сфері оборони та безпеки.

Проблематика визначення сутності незалежності держави є однією з центральних у сучасній політико-правовій та соціологічній думці. У науковій літературі [7, с. 25] незалежність розглядається не лише як формальна юридична категорія, а й як складний соціально-політичний феномен, що охоплює державну суб’єктність, спроможність забезпечувати безпеку, реалізовувати політичний вибір та підтримувати стабільність у суспільстві. Аналіз різних підходів до визначення поняття «незалежність» дозволяє виявити її багатовимірний характер та ключові функції у забезпеченні державної стійкості. Табл. 1.4 узагальнює основні наукові підходи до визначення поняття «незалежність».

Таблиця 1.4

Підходи до визначення поняття «незалежність»

Автор, джерело	Ключове визначення поняття	Сутнісні характеристики
Р. Бітель [3]	Незалежність розглядається як умова розвитку держави та суспільства, що забезпечує свободу політичного вибору.	Самостійність; політична суб'єктність; здатність держави діяти без зовнішнього тиску.
В. Новородовський [27]	Незалежність держави пов'язана з її інформаційною суверенністю та спроможністю протистояти зовнішнім загрозам.	Захист інформаційного простору; стійкість до агресії; безпекова самодостатність.
К. Ізбаш, С. Деревянкін [14]	Незалежність – це спроможність держави забезпечувати власну безпеку в умовах воєнного стану.	Здатність до оборони; контроль над територіями; гарантована безпека громадян.
Національна доповідь під ред. С. Пирожкова [13]	Незалежність визначено як стратегічну передумову збереження державності в умовах війни.	Державна стійкість; політична єдність; здатність до інституційної адаптації.

Так, Р. Бітель [3] розглядає незалежність як умову розвитку держави та суспільства, що забезпечує свободу політичного вибору. У цьому контексті незалежність набуває характеру самостійності, політичної суб'єктності та здатності держави діяти без зовнішнього тиску, що є фундаментальними передумовами формування автономної політичної системи. Водночас В. Новородовський [27] акцентує на інформаційній та безпековій складовій незалежності, вказуючи на спроможність держави захищати свій інформаційний простір і протистояти зовнішнім загрозам. Такий підхід підкреслює роль сучасних технологій та інформаційних ресурсів як критичного елементу забезпечення національної самодостатності та стабільності держави в умовах гібридних загроз.

Автори К. Ізбаш та С. Деревянкін [14] пропонують визначення незалежності, що пов'язане із здатністю держави забезпечувати власну безпеку у воєнних умовах. Сутність незалежності в цьому підході включає здатність до оборони, контроль над територіями та гарантування безпеки громадян, що є практичним критерієм оцінки функціональної спроможності державних інститутів у кризових ситуаціях.

Національна доповідь під редакцією С. Пирожкова [13] визначає незалежність як стратегічну передумову збереження державності в умовах війни, акцентуючи на державній стійкості, політичній єдності та здатності до інституційної адаптації. Цей підхід дозволяє розглядати незалежність як комплексну категорію, що поєднує юридичні, політичні та соціальні аспекти та забезпечує безперервність функціонування держави навіть у надзвичайних умовах. Таким чином, аналіз наукових підходів до визначення поняття «незалежність» свідчить про його багатовимірність і комплексність. Незалежність включає правові, політичні, безпекові та стратегічні аспекти, що взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного. Визначення цих характеристик є необхідною умовою для точного розуміння сучасної концепції державної політики України та формування ефективних механізмів захисту державного суверенітету.

«Держава» в цьому контексті розглядається як інституційний механізм, що забезпечує реалізацію суверенітету (незалежності) і виступає єдиним суб'єктом, уповноваженим на формування та впровадження державної політики. Зокрема, Н. Гедікова досліджувала трансформацію політичної системи України в контексті сучасних викликів, що безпосередньо впливає на спроможність держави [7, с. 21]. Сучасні виклики, зокрема воєнний стан (Указ Президента України № 64/2022 [34]), змушують державу до глибинної функціональної трансформації, що відображено у роботах О. Варич [5, с. 17]. З погляду публічного управління, держава – це не лише центральні органи влади, а й система місцевого самоврядування, роль якої була зміцнена процесом децентралізації [36, 37, 11]. Автор Н. Ковальов розглядає децентралізацію як інструмент зміцнення національної безпеки, підкреслюючи, що ефективна держава сьогодні будується на розподілі влади та спроможності територіальних громад [19, с. 581].

У сучасній політології та юридичній науці поняття «держава» розглядається як багатовимірний соціально-політичний інститут, здатний адаптуватися до викликів часу та виконувати ключові функції забезпечення

безпеки, управління та правопорядку. Дослідження різних підходів дозволяє виокремити основні характеристики держави, що формують її сучасне розуміння у контексті національної незалежності та державної політики (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Сучасні трактування поняття «держава»

Автор, джерело	**Підхід до розуміння держави**	**Характерні ознаки**
О. Г. Варич [5]	Держава – це динамічний інститут, що трансформує функції відповідно до викликів часу.	Гнучкість функцій; адаптивність; інституційна модернізація.
Г. Зеленько [15]	Держава – як інституційна система, що може бути спроможною або неспроможною залежно від рівня управлінської ефективності.	Інституційна спроможність; управлінська якість; відповідальність влади.
О. Камінська [16]	Держава представлена як гарант територіальної цілісності та правового порядку.	Законність; цілісність території; монополія на примус.
Конституція України [20]	Держава – це суверенна, незалежна, демократична, соціальна і правова держава (ст. 1).	Суверенітет; демократія; верховенство права; соціальність.
А. Клочко, І. Семенець-Орлова [18]	Держава – суб’єкт, що формує та реалізує політику у стратегічних секторах, зокрема оборонному.	Регуляторність; стратегічність; відповідальність за безпеку.

Так, О. Г. Варич [5] пропонує розглядати державу як динамічний інститут, що трансформує свої функції відповідно до соціально-політичних та економічних викликів часу. У цьому підході особлива увага приділяється гнучкості функцій, здатності до адаптації та інституційної модернізації, що забезпечує ефективність державних інструментів у сучасних умовах.

Автор Г. Зеленько [15] підкреслює інституційну сторону держави, розглядаючи її як систему, що може бути спроможною або неспроможною залежно від рівня управлінської ефективності. Важливими ознаками є інституційна спроможність, якість управління та відповідальність влади, що визначають здатність держави до реалізації стратегічних завдань і забезпечення стабільності суспільства. Зокрема, О. Камінська [16] акцентує на правовому та територіальному аспекті державності, визначаючи державу як

гарант територіальної цілісності та правового порядку. Цей підхід передбачає дотримання законності, монополію держави на застосування примусу та захист цілісності території як ключові елементи її функціонування.

Конституція України [20] визначає державу як суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову (ст. 1). Такий підхід поєднує юридичні, соціальні та політичні аспекти державності, акцентуючи на суверенітеті, верховенстві права, демократичних принципах та соціальній відповідальності держави перед громадянами. Дослідники А. Клочко та І. Семенець-Орлова [18] пропонують розглядати державу як суб'єкт формування та реалізації політики у стратегічних секторах, зокрема оборонному. Це підкреслює її регуляторну та стратегічну роль, а також відповідальність за забезпечення національної безпеки та стабільності.

Системний аналіз сучасних трактувань поняття «держава» дозволяє зробити висновок про її комплексну природу. Держава виступає одночасно як інституційний, правовий та політичний суб'єкт, що реалізує стратегічні функції, забезпечує безпеку та стабільність суспільства, а також гарантує права та свободи громадян. Таке розуміння держави є основою для формування ефективної державної політики та підтримки національної незалежності України.

Після розгляду ключових понять «незалежність» та «держава» доцільним є уточнення сутності та змісту поняття «державна політика», яке є безпосереднім механізмом реалізації державної суверенності та забезпечення національних інтересів. Аналіз наукових джерел демонструє різноманітність підходів до визначення державної політики, що відображає її комплексний характер та різнопланову функціональність (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Порівняльний аналіз підходів до поняття «державна політика»

Автор, джерело	**Визначення державної політики**	**Ключові елементи**
О. Лаврук [22]	Державна політика – це системна діяльність органів влади, спрямована на вирішення суспільних проблем.	Цілеспрямованість; системність; нормативність; інтереси суспільства.

А. Лига [24]	Політика держави – як правовий механізм захисту прав громадян у різних сферах.	Правові інструменти; захист прав; регуляторна діяльність.
Т. Дорошенко [12]	Державна політика – це комплекс заходів щодо забезпечення інформаційної безпеки.	Захист інформації; управління ризиками; безпекові стратегії.
Ю. Панфілова, В. Коба [29]	Державна політика – засіб формування зовнішніх та внутрішніх стратегій, що враховують інформаційні загрози.	Зовнішньополітичні інтереси; інформаційні інструменти; стратегічне управління.
Постанова КМУ № 2 [30]	Державна політика у сфері інформації – це набір управлінських заходів, спрямованих на розвиток інформаційного простору України.	Управлінські дії; організація інформаційної політики; державне регулювання.

Автор О. Лаврук [22] визначає державну політику як системну діяльність органів влади, спрямовану на вирішення суспільних проблем. У цьому підході наголошується на цілеспрямованості, системності та нормативності політичних рішень, а також на узгодженні дій органів влади з інтересами суспільства. Такий підхід підкреслює роль державної політики як інструменту управління соціальними процесами та формування стабільного середовища для розвитку громадянського суспільства.

Публічне управління як наукова дисципліна сформувалося у XX столітті. У статті публічне управління розглянуто як багатогранне явище, що охоплює як державне управління, так і місцеве самоврядування. Це самостійний науковий напрям, що зосереджує увагу на таких дослідницьких сферах, як державний менеджмент, аналітика державних програм і політик, а також взаємодія між державою, бізнесом і громадянським суспільством. З огляду на це, публічне управління можна визначити як систему, котра об'єднує державні, місцеві та некомерційні структури, створені для задоволення суспільних потреб і вирішення спільних проблем. У дослідженні представлено сучасну концепцію публічного управління, яку розглядають як складну й відкриту систему людських відносин. Вона функціонує через органи публічної влади за допомогою застосування методів, механізмів, інструментів та інших інструментальних елементів. При цьому враховуються принципи відкритості, прозорості державного управління та публічного адміністрування.

Автори Ю. Панфілова та В. Коба [29] пропонують більш стратегічний підхід, розглядаючи державне управління як засіб формування зовнішніх та внутрішніх стратегій, які враховують інформаційні загрози та зовнішньополітичні виклики. Ключовими елементами цього підходу є зовнішньополітичні інтереси, інформаційні інструменти та стратегічне управління, що забезпечує комплексну координацію державних дій у глобальному та внутрішньому контексті.

Постанова Кабінету Міністрів України № 2 [30] конкретизує державну управління у сфері інформації як набір управлінських заходів, спрямованих на розвиток інформаційного простору країни. Це включає організацію інформаційної політики, державне регулювання та впровадження управлінських дій, що забезпечує формування стійкого та безпечного інформаційного середовища.

Зіставлення цих підходів дозволяє зробити висновок, що публічне управління є багатофункціональним інструментом, який поєднує нормативно-правові, управлінські, стратегічні та безпекові аспекти. Вона виступає механізмом реалізації стратегічних цілей держави, забезпечує захист національних інтересів та сприяє консолідації суспільства в умовах сучасних викликів, зокрема військових, геополітичних та інформаційних загроз.

Державна політика є безпосередньою функцією держави і являє собою систему цілей, завдань, принципів, заходів і методів, спрямованих на вирішення соціальних, економічних, безпекових та інших проблем, що мають суспільну значущість. Зокрема, Д. Тихомиров досліджував співвідношення категорій державної діяльності, державного управління та державної політики, підкреслюючи, що політика виступає стратегічним вектором управління [56, с. 201]. Більш сучасне юридичне конструювання поняття державної політики представлено у працях Д. Тихомирова та О. Старицької [57, с. 118]. Зокрема, О. Лаврук зазначає, що сутність державної політики полягає у послідовному формуванні та реалізації управлінських рішень [22, с. 254]. У сфері публічного управління державна політика реалізується через

конкретні інструменти. Наприклад, А. Клочко та І. Семенець-Орлова аналізували інструменти впровадження державної політики у сфері оборонної промисловості [18, с. 29]. Актуальні приклади включають державну політику у сфері інформаційної та кібербезпеки [25, 40, 41, 46], а також соціального захисту територій в умовах війни [9, с. 80].

Взаємозв'язок між трьома поняттями є циклічним: незалежність є найвищою цінністю і передумовою, яку держава як інститут прагне забезпечити, а державна політика є інструментом, за допомогою якого держава досягає цієї мети. У публічному управлінні цей зв'язок матеріалізується через реалізацію конкретних політик у критично важливих секторах. Наприклад, захист критичної інфраструктури, який досліджувала Л. Арсенович, є прямою реалізацією державної політики, спрямованої на підтримку незалежності та стійкості держави [1, с. 7]. Автори Н. Шаптала та Н. Камінська наголошували на проблемах концептуалізації державної політики щодо тимчасово окупованих територій [62, с. 57], що є найбільш гострим питанням забезпечення територіальної незалежності. Таким чином, якість та ефективність публічного управління безпосередньо визначають успішність державної політики у захисті та зміцненні незалежності держави.

Уточнення понять «незалежність», «держава» та «державна політика» вказує на їхню ієрархічну та функціональну залежність. Незалежність виступає як фундаментальна мета-цінність; держава – це інституційна платформа, що має монополію на її захист; а державна політика – це динамічний управлінський механізм реалізації цієї функції. Актуальні дослідження (2024-2025 рр.), зокрема роботи О. Варич, Є. Тарана, Л. Арсенович та інших [1; 5, с. 18; 53, с. 128; 57, с. 121], підкреслюють, що ефективність публічного управління в сучасних умовах є синонімом стійкості держави та непорушності її незалежності.

Отже, у сучасному науковому дискурсі поняття «незалежність», «держава» та «державна політика» розглядаються як взаємопов'язані, проте різнорівневі категорії, що формують основу публічного управління.

Незалежність виступає фундаментальною цінністю та умовою самостійності держави у визначенні внутрішньої та зовнішньої політики, а також у забезпеченні безпеки та суверенітету. Держава є інституційною платформою, що реалізує ці цінності, забезпечуючи законність, територіальну цілісність і функціональну спроможність, а державна політика виступає динамічним управлінським інструментом досягнення стратегічних цілей, захисту національних інтересів і консолідації суспільства. Системне уточнення цих понять дозволяє усвідомити їх ієрархічну та функціональну взаємозалежність, що є ключовою для ефективності публічного управління та підтримки стабільності й стійкості держави в умовах сучасних викликів.

1.3. Принципи та методи дослідження трансформації розуміння незалежності країни як складової публічного управління

Трансформація розуміння національної незалежності як складової публічного управління є нагальною дослідницькою проблемою в умовах сучасних геополітичних та внутрішніх викликів. Традиційне трактування незалежності, засноване на суверенітеті та територіальній цілісності [20], сьогодні набуває нових, багатовимірних форм, які вимагають переосмислення в площині публічного управління. Державна політика, що розглядається як «цілеспрямована діяльність держави, спрямована на вирішення суспільних проблем» [22, с. 256], мусить адаптуватися до динамічних загроз, які впливають на саму сутність державотворення.

Концептуальне переосмислення незалежності відбувається насамперед у контексті національної безпеки. Як зазначають В. Кучменко та Я. Тишкул, сучасний стан національної безпеки України вимагає постійної оцінки та адаптації [21, с. 42]. Незалежність дедалі більше ототожнюється не лише з фізичною недоторканністю кордонів, але й з інституційною спроможністю держави, її економічною стійкістю та інформаційним суверенітетом [15, с. 480]. Ця зміна фокусу вимагає від публічного управління розробки та

впровадження політик, що є гнучкими та проактивними. Згідно з дослідженнями О. Варич, вектори трансформації функцій держави в сучасних умовах чітко вказують на пріоритетність забезпечення критичної стійкості [5, с. 17]. Таким чином, трансформація розуміння незалежності є прямим наслідком гібридних загроз, а її дослідження повинно включати аналіз нових інструментів державної політики [53, с. 128].

Дослідження трансформації розуміння незалежності країни ґрунтується на низці ключових принципів. Принцип системності вимагає розгляду незалежності як інтегрованого об'єкта, що складається з політичних, економічних, соціальних, інформаційних та військових елементів, де кожен компонент впливає на інші [54, с. 98]. Принцип актуальності та геополітичної обумовленості зобов'язує враховувати чинні глобальні та регіональні зміни, формовані, зокрема, під впливом російської агресії [8, с. 103]. Принцип публічно-управлінської спрямованості означає, що дослідженню підлягають не лише теоретичні аспекти, а й практичні механізми (інструменти, інституції), які використовуються органами державної влади та місцевого самоврядування для реалізації політики незалежності [57, с. 118]. Додатково, принцип постійної верифікації вимагає використання максимально актуальних даних та нормативно-правових актів [35; 41], що постійно оновлюються.

У методологічному арсеналі дослідження домінують методи, що відображають комплексний характер проблеми. Метод нормативно-правового аналізу є ключовим для вивчення законодавчої бази, що забезпечує незалежність, зокрема у сфері інформаційної безпеки [4, с. 113; 40] та захисту критичної інфраструктури [1, с. 7]. Інституційний аналіз дозволяє оцінити спроможність державних органів (як-от Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій [32]) та органів місцевого самоврядування (в контексті децентралізації [11]) реалізовувати політику зміцнення незалежності та стійкості [19, с. 582]. Метод порівняльного аналізу використовується для зіставлення вітчизняного досвіду із зарубіжним, наприклад, у питаннях

реінтеграції територій [61, с. 456]. Також застосовується метод моніторингу та форсайту для прогнозування майбутніх загроз та розробки превентивних політик [49, с. 277].

Сучасна трансформація розуміння незалежності як складової державного управління найбільш яскраво проявилася у сферах інформаційної безпеки та критичної інфраструктури. У сфері інформаційної політики, в умовах повномасштабної агресії, державне регулювання [25, с. 15] та міжнародні аспекти захисту набули пріоритетного значення [29, с. 103]. Зокрема, І. Беспалов наголошує на правових засадах інформаційної безпеки в умовах воєнного стану [2]. Паралельно, посилення захисту критичної інфраструктури є прямим відображенням зміненого розуміння фізичної та економічної незалежності [52, с. 115], а парадигма її захисту стає центральною в системі національної безпеки [1, с. 7]. У публічному управлінні це вилилося у посилення ролі Національного координаційного центру кібербезпеки [38] та ухвалення нових стратегічних документів.

Дослідження трансформації розуміння незалежності країни вимагає застосування міждисциплінарного підходу, що інтегрує принципи системності, актуальності та публічно-управлінської спрямованості. Використання методів нормативно-правового, інституційного та порівняльного аналізу, поєднаних із моніторингом, дозволяє адекватно оцінити зміни в державній політиці, викликані гібридними загрозами. Ключові напрями трансформації зосереджені навколо зміцнення інформаційної безпеки, захисту критичної інфраструктури та поглиблення децентралізації, які є сучасними інструментами забезпечення стійкої незалежності. Подальші дослідження мають зосередитися на оцінці ефективності впровадження цих нових політик та їх впливу на загальну інституційну спроможність держави у довгостроковій перспективі. Розгляд концепції незалежності держави в сучасних умовах потребує визначення чітких принципів дослідження, що дозволяють системно аналізувати її еволюцію та роль у формуванні державної політики. Такий підхід забезпечує наукову обґрунтованість висновків та

дозволяє врахувати як традиційні, так і новітні аспекти незалежності (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Принципи дослідження трансформації розуміння незалежності країни (побудовано на основі [26, с. 38])

№	Принцип	Зміст принципу
1	Принцип національної безпеки	Розуміння незалежності як елементу стійкості держави, захисту суверенітету, критичної інфраструктури та інформаційного простору.
2	Принцип верховенства права	Залежність державної політики від законодавчих норм, конституційних гарантій та правових механізмів забезпечення самостійності держави.
3	Принцип територіальної цілісності	Незалежність держави розглядається через забезпечення контролю над територією, деокупацію та протидію агресії.
4	Принцип демократичності та публічності влади	Сприйняття незалежності через здатність держави забезпечувати участь громадян, прозорість та підзвітність інститутів влади.
5	Принцип інформаційної стійкості	Необхідність контролю інформаційного простору, протидія пропаганді, кіберзагрозам, гібридним атакам.
6	Принцип багаторівневого врядування та децентралізації	Незалежність як результат ефективного розподілу повноважень між центральною та місцевою владою.

Принцип національної безпеки передбачає, що розуміння незалежності держави невіддільне від її здатності забезпечувати суверенітет, стійкість, захист критичної інфраструктури та інформаційного простору. У сучасних умовах, коли держава стикається з військовою агресією та кібератаками, національна безпека виступає базовою передумовою реалізації стратегічних цілей [26, с. 38]. Верховенство права акцентує на залежності державної політики від законодавчих норм, конституційних гарантій та правових механізмів, що забезпечують самостійність та автономність держави. Дотримання цього принципу легітимізує державні дії та гарантує захист громадянських прав і свобод у процесі реалізації національних стратегій.

Територіальна цілісність розглядає незалежність через забезпечення контролю над державними територіями, їх деокупацію та протидію зовнішній агресії. Стабільність і недоторканність території є фундаментальним критерієм державної незалежності та однією з основних умов її безпеки. Демократичність та публічність влади передбачають сприйняття незалежності через здатність держави забезпечувати участь громадян у прийнятті рішень,

прозорість і підзвітність інститутів влади. Такий підхід підкреслює, що демократичні механізми не лише легітимізують владу, а й посилюють стійкість держави в умовах трансформаційних процесів.

Інформаційна стійкість відображає необхідність контролю над інформаційним простором, протидії пропаганді, кіберзагрозам та гібридним атакам. Забезпечення інформаційної безпеки сприяє стабільності внутрішніх процесів та захисту національної ідентичності, що робить цей аспект невід'ємною складовою сучасної державної незалежності. Багаторівневе врядування та децентралізація розглядають незалежність як результат ефективного розподілу повноважень між центральною та місцевою владою. Такий підхід оптимізує управлінські процеси, підвищує оперативність прийняття рішень та забезпечує гнучкість у реагуванні на локальні виклики.

Застосування зазначених принципів у дослідженні трансформації розуміння незалежності дозволяє інтегрувати різні аспекти державної політики – безпековий, правовий, територіальний, демократичний, інформаційний та адміністративний. Це формує системну методологічну основу для аналізу та забезпечує комплексне розуміння незалежності як ключового елементу сучасної державності.

Для всебічного дослідження трансформації розуміння незалежності держави необхідно застосовувати комплекс методів, що дозволяють аналізувати явище як у історичній, так і в сучасній площині, охоплюючи правові, політичні, безпекові та інформаційні аспекти. Використання різних підходів забезпечує системність, глибину висновків та інтеграцію знань про державну політику (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Методи дослідження трансформації розуміння незалежності країни (побудовано на основі [7, с. 25])

№	Метод	Характеристика методу
1	Історико-правовий аналіз	Дослідження еволюції державної політики щодо незалежності, розвитку інститутів суверенітету та національної безпеки.

2	Системний метод	Розгляд незалежності як результату взаємодії політичної, безпекової, економічної та інформаційної сфер держави.
3	Порівняльно-правовий метод	Порівняння нормативно-правових актів щодо безпеки, деокупації, інформаційної політики та державного управління.
4	Політико-інституційний метод	Вивчення ролі державних інституцій у забезпеченні незалежності, оцінка їх спроможності та функціональності.
5	Контент-аналіз	Аналіз інформаційного простору, пропаганди, медіа-наративів, що впливають на сприйняття незалежності.
6	Стратегічний аналіз та прогнозування	Визначення викликів і загроз, формування прогнозів змін у сфері національної безпеки та державної політики.

Історико-правовий аналіз дає змогу відстежити еволюцію державної політики щодо незалежності, розвиток інститутів суверенітету та національної безпеки, розкриваючи причинно-наслідкові зв’язки між історичними подіями та сучасними проявами державної незалежності [7, с. 25]. Системний метод розглядає незалежність як результат взаємодії політичної, безпекової, економічної та інформаційної сфер держави, що дозволяє оцінити комплексність процесів і взаємозалежність різних елементів державної політики, що впливають на формування та збереження незалежності.

Порівняльно-правовий метод передбачає аналіз та порівняння нормативно-правових актів щодо безпеки, деокупації, інформаційної політики та державного управління, що сприяє виявленню прогалин у законодавчій базі та оцінці ефективності правового регулювання. Політико-інституційний підхід зосереджує увагу на вивченні ролі державних інституцій у забезпеченні незалежності та оцінці їх спроможності й функціональності, дозволяючи визначити ефективність управлінських структур та вплив інституцій на реалізацію стратегічних цілей держави.

Контент-аналіз дає змогу дослідити інформаційний простір, пропаганду та медіа-наративи, що формують суспільне сприйняття незалежності, оцінюючи вплив інформаційних чинників на державну стійкість та національну ідентичність. Стратегічний аналіз та прогнозування спрямовані на визначення потенційних викликів і загроз, формування прогнозів змін у

сфері національної безпеки та державної політики, що дозволяє розробляти науково обґрунтовані стратегії забезпечення довгострокової стійкості держави та адаптації до зовнішніх і внутрішніх факторів. Комплексне застосування зазначених методів забезпечує багатовимірне, системне та практично орієнтоване бачення трансформації незалежності, інтегруючи історичний досвід, сучасні виклики та перспективи розвитку української державності.

У сучасних умовах трансформаційних процесів, спричинених глобальними безпековими, політичними та інформаційними викликами, дослідження розуміння незалежності держави потребує комплексного методологічного підходу. Незалежність більше не розглядається винятково як юридична категорія, а постає багатовимірним явищем, що включає безпекові, правові, інституційні, інформаційні та геополітичні компоненти. Тому ефективність дослідження залежить від здатності поєднати ключові принципи державності з адекватними науковими методами, що дозволяють розкрити глибинні процеси розвитку та трансформації державної політики. Саме взаємозв’язок принципів і методів формує підґрунтя для комплексного аналізу, забезпечуючи цілісне бачення механізмів зміцнення незалежності держави у динамічному середовищі (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Зв’язок принципів та методів у дослідженні трансформації розуміння незалежності держави (побудовано на основі [19, с. 582])

Принцип	**Відповідні методи**	**Очікуваний результат**
Національна безпека та інформаційна стійкість	Системний, контент-аналіз, стратегічний аналіз	Розкриття механізмів зміцнення незалежності в умовах кіберзагроз, війни, пропаганди.
Верховенство права та територіальна цілісність	Історико-правовий, порівняльно-правовий	Визначення нормативних засад незалежності та інструментів деокупації.
Децентралізація та публічність влади	Політико-інституційний, системний	Підвищення ефективності державної політики та стійкості управління.
Геополітична адаптивність	Стратегічне прогнозування, системний аналіз	Оцінка впливу зовнішніх викликів на незалежність держави.

Провідним принципом, що визначає логіку сучасних досліджень незалежності, є інтеграція державної безпеки та інформаційної стійкості. Він зумовлює необхідність застосування таких методів, як системний аналіз, контент-аналіз та стратегічне прогнозування. Поєднання цих підходів дозволяє не лише дослідити вплив інформаційних операцій, кібератак чи пропаганди на сприйняття незалежності, а й сформувати розуміння того, які саме інституційні та політичні механізми здатні зміцнити стійкість держави перед гібридною агресією. У результаті систематизації інформаційних потоків і стратегічної оцінки ризиків дослідники отримують можливість визначити напрямки адаптації державної політики до умов війни та інформаційного тиску.

Важливим є також принцип верховенства права та територіальної цілісності, який задає теоретичне підґрунтя для використання історико-правового та порівняльно-правового методів. Ці підходи забезпечують аналіз нормативного забезпечення незалежності в різних історичних періодах, зіставлення української правової моделі з міжнародними стандартами, а також вивчення механізмів деокупації й відновлення державного контролю над територіями. Саме завдяки цим методам формуються висновки про еволюцію правових інструментів захисту суверенітету та можливості їх удосконалення у відповідь на сучасні загрози.

Не менш значущим є принцип децентралізації та публічності влади, що передбачає підвищення ролі місцевого самоврядування та інституційної участі громадян у процесах державного управління. Для його дослідження застосовуються політико-інституційний і системний методи, які дозволяють виявити, яким чином перерозподіл повноважень, прозорість управління та залучення громад підсилюють стійкість державності. Аналіз інституційних трансформацій свідчить, що ефективна децентралізація здатна компенсувати ризики, пов’язані з безпековими викликами, та забезпечити адаптивність системи управління в умовах криз.

Окремим аналітичним блоком виступає принцип геополітичної адаптивності, що передбачає вміння держави реагувати на зміни у міжнародному середовищі. Для комплексного вивчення цього напряму використовуються стратегічне прогнозування та системний аналіз. Завдяки цим методам досліджується вплив глобальних безпекових трендів, зовнішньополітичних рішень і міжнародних партнерств на зміцнення незалежності та формування нових пріоритетів державної політики. Геополітична адаптивність дозволяє розглядати незалежність як динамічну категорію, залежну від здатності держави проектувати власну роль у міжнародній системі.

Таким чином, взаємодія принципів і методів забезпечує комплексність і наукову обґрунтованість дослідження трансформації розуміння незалежності держави. Вона дає змогу враховувати безпековий, правовий, інституційний та геополітичний контексти, формуючи цілісне бачення механізмів зміцнення сучасної української державності.

Отже, дослідження принципів і методів трансформації розуміння незалежності держави як складової державної політики засвідчує, що сучасне трактування незалежності виходить за межі традиційної юридичної інтерпретації та набуває системного, комплексного змісту. Використання принципів національної безпеки, верховенства права, територіальної цілісності, демократичності, інформаційної стійкості та децентралізації дозволяє охопити ключові виміри функціонування держави в умовах гібридних загроз. Поєднання історико-правового, системного, порівняльно-правового, політико-інституційного, контент- та стратегічного аналізу забезпечує глибоке осмислення еволюції незалежності й механізмів її зміцнення. Такий методологічний комплекс формує підґрунтя для розробки ефективної державної політики, орієнтованої на стійкість, безпеку та адаптивність держави, що є критично важливим у сучасному геополітичному середовищі.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЗУМІННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

2.1. Роль публічного управління у збереженні та зміцненні незалежності

Сучасні геополітичні виклики та повномасштабна агресія зумовили докорінну трансформацію розуміння національної незалежності, вивівши її з площини виключно територіальної цілісності у багатовимірну категорію, що охоплює безпекову, економічну, інформаційну та інституційну стійкість. Публічне управління, як система цілеспрямованих дій, що визначає стратегію розвитку держави, сьогодні є ключовим інструментом забезпечення цієї незалежності. Актуальність дослідження полягає у необхідності переосмислення класичних принципів публічного управління (ПУ) з метою їх адаптації до динамічних загроз та забезпечення спроможності інститутів держави, що розкривають Г. Зеленько та ін. у своїй монографії [15, с. 12]. Методологічною основою дослідження виступає принцип системності, який дозволяє розглядати незалежність не як статичний стан, а як динамічну цілісність, де економічна безпека нерозривно пов’язана з військовою, а інформаційна – з політичною [64, с. 153; 21, с. 45].

Трансформація розуміння незалежності вимагає застосування міждисциплінарних принципів дослідження, головним з яких є принцип інституційної стійкості. На тлі геополітичної маргіналізації, спричиненої агресією, посилюється увага до здатності державних інститутів ефективно функціонувати та протистояти зовнішньому тиску [15, с. 25–30; 23, с. 138]. Зокрема, науковці під редакцією С. Пирожкова та Н. Хамітова підкреслюють, що збереження і розвиток України в умовах війни вимагає консолідованих зусиль та оновлення місця країни у світовому просторі [13, с. 10]. На рівні ПУ

це означає перехід до управління, орієнтованого на стійкість, що досліджує О. Варич, аналізуючи вектори трансформації основних функцій держави [5, с. 18]. Такий підхід передбачає гнучкість адміністративних механізмів, зокрема, у сфері оборонно-промислового комплексу, що розглядають А. Клочко та І. Семенець-Орлова [18, с. 32].

Впровадження нового розуміння незалежності у практику публічного управління значною мірою ґрунтується на методі децентралізації, що визнано інструментом зміцнення національної безпеки та підвищення стійкості [19, с. 582; 36]. Процес добровільного об'єднання територіальних громад (ОТГ), закріплений у Законі № 157-VIII [37], та подальші підсумки децентралізації, які аналізуються і станом на 2024 рік [11], свідчать про зміщення акценту ПУ на регіональний рівень. Це дозволяє більш ефективно реалізовувати політику соціального захисту територій в умовах війни, що підкреслює Т.Я. Грень [9, с. 82]. Ключовим методом ПУ у військовий час стало забезпечення захисту критичної інфраструктури (КІ), яка є об'єктом пріоритетного захисту в системі національної безпеки. Автори Л. Арсенович та Я. Страхніцький акцентують на організаційно-нормативних проблемах у цій сфері та важливості актуалізації державної політики для забезпечення її безпеки [1, с. 7; 52, с. 115].

Найбільш динамічною складовою трансформації незалежності в державній політиці є інформаційна та кібербезпека. Це стало особливо актуальним в умовах повномасштабної агресії, де інформаційна війна є невід'ємною частиною конфлікту [12, с. 160; 27, с. 155]. Державне управління в цій сфері реалізується через низку нормативно-правових актів, включаючи Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [40] та Укази Президента про створення Національного координаційного центру кібербезпеки [38]. Методи ПУ включають інтенсивну правотворчу діяльність для протидії зовнішнім інформаційним загрозам, що досліджували І. Беспалов та Ю. Панфілова спільно з В. Кобою [2, с. 15; 29, с. 100]. Автори І. Лопатченко, А. Помаза-Пономаренко та Ю. Батир підкреслюють, що державне регулювання у сфері інформаційної безпеки в умовах воєнного стану вимагає

постійної адаптації та уточнення правових засад [25, с. 18], а О.Ю. Борисов порушує сучасні проблеми нормативно-правової бази [4, с. 114]. Окремим, але критично важливим аспектом дослідження трансформації незалежності є політика реінтеграції тимчасово окупованих територій (ТОТ), що фактично є відновленням державного суверенітету та територіальної цілісності [16, с. 52]. Державна політика у цій сфері регулюється Законом № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [31] та Постановою КМУ № 585, яка вносить зміни до діяльності Міністерства з питань реінтеграції ТОТ [32]. Дослідники Н. Шаптала та Н. Камінська акцентують на проблемах концептуалізації цієї політики в сучасному науковому дискурсі [62, с. 60]. Методи дослідження ПУ тут включають аналіз ефективності міжнародних санкцій у протидії російському вторгненню, про що писали Н. Камінська та М. Пожидаєва [17, с. 62], та розробку цільових програм відновлення миру, як-от Постанова КМУ № 1071 [33].

Таким чином, дослідження трансформації розуміння незалежності країни як складової державної політики в системі публічного управління ґрунтується на принципах системності, інституційної стійкості та пріоритеті безпекових вимірів. Ключові методи ПУ – децентралізація, посилення кіберзахисту та політика реінтеграції – є реакцією на актуальні виклики 2022–2025 років. Подальші наукові пошуки мають бути спрямовані на оцінку ефективності реалізації політик у сфері захисту критичної інфраструктури та кібербезпеки [41; 60, с. 145]. На основі новітніх правових засад [20] та стратегічних документів [45] держава продовжує зміцнювати свою стійкість, трансформуючи класичне розуміння незалежності у живу, адаптивну політичну реальність.

У сучасних умовах забезпечення національної безпеки України набуває особливого значення через постійні зовнішні загрози та агресію з боку рф. Ефективна державна політика у цій сфері передбачає комплексний підхід, що охоплює оборонний, інформаційний, соціальний та зовнішньополітичний

виміри, а також посилення місцевого самоврядування через децентралізацію. Табл. 2.1 узагальнює ключові напрями державної політики у сфері національної безпеки, описуючи основні інструменти їх реалізації та роль у збереженні незалежності країни. Такий системний підхід дозволяє забезпечувати стримування агресії, захист стратегічної інформації, підтримку громадян і міжнародну співпрацю, що є критично важливими для стійкості української державності.

Таблиця 2.1

Ключові напрями державної політики у забезпеченні національної безпеки (побудовано на основі [57, с. 119])

Напрям державної політики	**Зміст та інструменти реалізації**	**Роль у збереженні незалежності**
Оборонна політика	Модернізація оборонно-промислового комплексу; розвиток спроможностей ЗСУ; стандартизація за вимогами НАТО.	Забезпечує стримування агресії й утримання територіального суверенітету.
Інформаційна безпека	Протидія дезінформації; захист стратегічної інформаційної інфраструктури; кіберзахист; оновлення законодавства.	Формує стійкість суспільства до інформаційних атак рф.
Децентралізаційна реформа	Формування спроможних громад; передання повноважень та ресурсів на місця; розвиток місцевого самоврядування.	Забезпечує стабільність управління під час війни та швидке реагування на загрози.
Соціальна політика в умовах війни	Забезпечення ВПО; соціальна підтримка військових та їхніх сімей; відновлення соціальної інфраструктури.	Підтримує внутрішню стабільність і довіру громадян до держави.
Зовнішня політика та євроінтеграція	Поглиблення партнерства з ЄС і НАТО; участь у міжнародних санкційних механізмах; дипломатична підтримка України.	Посилює міжнародні гарантії безпеки України.

Принципи національної безпеки та інформаційної стійкості досліджуються з використанням системного підходу, контент-аналізу та стратегічного аналізу. Такий методологічний інструментарій дозволяє розкрити механізми зміцнення незалежності держави в умовах кіберзагроз, інформаційної пропаганди та військових викликів, а також оцінити

ефективність заходів щодо забезпечення стійкості критичної інфраструктури та національної ідентичності [19, с. 582].

Принципи верховенства права та територіальної цілісності потребують застосування історико-правового та порівняльно-правового методів. Вони дозволяють визначити нормативні засади державної незалежності, оцінити законодавчі механізми захисту суверенітету, а також сформулювати ефективні інструменти деокупації та забезпечення контролю над територіями.

Децентралізація та публічність влади досліджуються через політико-інституційний та системний підходи, що дає змогу оцінити ефективність державної політики та стійкість управлінських структур. Такий аналіз сприяє оптимізації розподілу повноважень між центральними та місцевими органами влади, підвищенню прозорості прийняття рішень і зміцненню інституційної спроможності держави.

Геополітична адаптивність досліджується за допомогою стратегічного прогнозування та системного аналізу. Це дозволяє оцінити вплив зовнішніх викликів на незалежність держави, визначити перспективи інтеграції в міжнародні структури, а також виробити рекомендації щодо підвищення гнучкості та адаптивності державної політики в умовах динамічних міжнародних змін.

Застосування відповідних методів до ключових принципів забезпечує комплексний аналіз трансформації розуміння незалежності, інтегруючи безпекові, правові, управлінські та зовнішньополітичні аспекти державної політики. Це створює системну основу для наукового дослідження незалежності як багатогранного та стратегічно важливого елементу сучасної державності.

Державна політика виступає ключовим інструментом забезпечення та зміцнення незалежності країни, адже вона визначає пріоритети державного управління, спрямовані на захист суверенітету, територіальної цілісності та стійкості інститутів влади. У сучасних умовах, зокрема в умовах військової агресії та гібридних загроз, ефективна державна політика стає вирішальним

чинником збереження державності та зміцнення довіри громадян до державних інституцій [57, с. 119]. Табл. 2.2 відображає ключові напрями державної політики, що безпосередньо впливають на національну безпеку та незалежність України.

Таблиця 2.2

Публічне управління в умовах війни: ключові виклики та державні відповіді (побудовано на основі [58, с. 131])

Виклик	**Характеристика**	**Управлінські відповіді держави**
Трансформація політичної системи під час війни	Зміна ролі інститутів влади, посилення виконавчої вертикалі, зростання вимог до ефективності управління.	Централізація рішень у сфері безпеки; оновлення законодавчої бази; адаптація інституцій.
Управління критичною інфраструктурою	Зростання ризиків руйнування; потреба в швидкому реагуванні; захист від кіберзагроз.	Формування національної системи захисту інфраструктури; стратегічне планування; модернізація.
Дезінформація та психологічні операції рф	Масові інформаційні атаки на владні інститути, армію, суспільство.	Законодавчі зміни; розвиток кіберзахисту; підвищення медіаграмотності.
Управління соціальною сферою під час війни	Зростання кількості ВПО; руйнація інфра- и соціальних гарантій.	Програми підтримки ВПО; реабілітаційні та соціальні реформи; цифрові сервіси.
Відбудова та післявоєнне планування	Необхідність комплексної стратегії розвитку територій після звільнення.	Державні програми відновлення; інтеграція з ЄС; забезпечення верховенства права.

Оборонна політика передбачає модернізацію оборонно-промислового комплексу, розвиток спроможностей Збройних сил України та стандартизацію відповідно до вимог НАТО. Такий підхід забезпечує стримування агресії та підтримання територіального суверенітету держави. Інформаційна безпека розглядається як критично важливий напрям, що включає протидію дезінформації, захист стратегічної інформаційної інфраструктури, розвиток кіберзахисту та оновлення законодавчої бази. Вона формує стійкість суспільства до інформаційних атак, забезпечуючи захист національної ідентичності та цілісності державного інформаційного простору.

Децентралізаційна реформа спрямована на формування спроможних громад, передачу повноважень і ресурсів на місцевий рівень, а також розвиток місцевого самоврядування. Вона підвищує ефективність управління під час кризових ситуацій, забезпечує швидке реагування на загрози та зміцнює адміністративну стійкість держави. Соціальна політика в умовах війни включає підтримку внутрішньо переміщених осіб, соціальне забезпечення військових та їхніх сімей, а також відновлення соціальної інфраструктури. Вона сприяє підтриманню внутрішньої стабільності та довіри громадян до держави, що є важливим фактором консолідації суспільства в умовах зовнішніх загроз. Зовнішня політика та євроінтеграція передбачають поглиблення співпраці з ЄС і НАТО, участь у міжнародних санкційних механізмах та дипломатичну підтримку України. Цей напрям посилює міжнародні гарантії безпеки держави та підвищує її стратегічну стійкість на глобальній арені. Таким чином, інтеграція зазначених напрямів державної політики забезпечує комплексний захист незалежності України, поєднуючи оборонні, інформаційні, управлінські, соціальні та зовнішньополітичні аспекти. Це формує системний підхід до забезпечення державної стійкості та довгострокової безпеки країни.

Отже, державна політика є ключовим механізмом забезпечення та посилення незалежності України, оскільки саме вона формує стратегічні пріоритети у сферах безпеки, управління, інформаційного захисту та міжнародної взаємодії. У сучасних умовах війни та гібридних загроз ефективність державної політики визначає здатність країни протистояти зовнішнім впливам, підтримувати цілісність території, забезпечувати стійкість інституцій та соціальну стабільність. Комплексний, системний підхід, що включає модернізацію оборонної сфери, посилення інформаційної та кібербезпеки, розвиток децентралізації, підтримку громадян і поглиблення міжнародного партнерства, дозволяє зміцнювати суверенітет держави та адаптуватися до динамічних геополітичних змін. Саме узгоджені дії органів влади, засновані на стратегічному прогнозуванні та пріоритеті національної

безпеки, забезпечують реальну здатність України зберігати і посилювати свою незалежність у довгостроковій перспективі.

2.2. Незалежність і євроінтеграційний вибір: зміна пріоритетів публічного управління

Здобуття Україною незалежності у 1991 році стало відправною точкою для формування власної державної політики, спрямованої на забезпечення суверенітету, територіальної цілісності та стабільності інституцій. Водночас нові виклики глобального і регіонального характеру визначили необхідність адаптації політики держави до міжнародних стандартів та інтеграції у європейське співтовариство. Трансформація державної політики України після відновлення незалежності набула критичного значення, особливо в умовах зовнішньої агресії та незворотного євроінтеграційного курсу. Державна політика як особливий вид публічної діяльності держави є результатом комплексного процесу, спрямованого на досягнення суспільно значущих цілей, що охоплює як формування, так і реалізацію стратегічних напрямків [22, с. 254; 57, с. 118]. На сучасному етапі основними пріоритетами публічного управління стали забезпечення національної безпеки, стійкості (resilience) та прискорене набуття членства у Європейському Союзі (ЄС). Еволюція стратегій національної безпеки, як зазначає О. Шевченко, демонструє зміну акцентів від забезпечення економічної безпеки до комплексної стійкості держави [64, с. 152]. Таким чином, актуальні пріоритети публічного управління формуються під впливом необхідності захисту суверенітету та імплементації європейських стандартів.

Збройна агресія російської федерації призвела до кардинальної зміни геополітичних та геоекономічних реалій, поставивши національну безпеку на перше місце у системі державного управління [8, с. 5]. У цьому контексті Закон України «Про національну безпеку України» [35] та Указ Президента «Про введення воєнного стану в Україні» [34] стали основоположними для

функціонування публічної влади. Трансформація підходів до розуміння державної політики національної безпеки, за висновком Є. Тарана, характеризується переходом від реактивної до проактивної моделі [54, с. 94]. Особливої уваги набула сфера захисту критичної інфраструктури, що, як підкреслюють В. Франчук, П. Пригунов, С. Мельник, та Я. Страхніцький, вимагає удосконалення організаційно-нормативної бази та швидкої адаптації до військових загроз [60, с. 142; 52]. Автор Л. Арсенович у 2024 році актуалізує парадигму захисту критичної інфраструктури в системі національної безпеки як ключовий напрямок державної політики [1].

Важливим вектором трансформації публічного управління, що зміцнює національну стійкість та відповідає європейським принципам субсидіарності, залишається децентралізація [36; 37]. Незважаючи на війну, децентралізація продемонструвала свою ефективність як інструмент зміцнення національної безпеки та місцевого самоврядування, забезпечуючи життєдіяльність громад [19, с. 581; 11]. Як зазначають К. Ізбаш та С. Деревянкін, територіальна оборона та соціальний захист територій (Т. Грень) реалізуються значною мірою на місцевому рівні, що підвищує спроможність держави [14, с. 213; 9, с. 80]. Водночас, державна політика мусить приділяти особливу увагу питанням реінтеграції та деокупації тимчасово окупованих територій, що потребує чіткої концептуалізації та ефективної реалізації правових механізмів (Н. Камінська, М. Пожидаєва, О. Циганов, А. Мацко) [16, с. 50; 17, с. 59; 61; 62, с. 57].

Євроінтеграційний вибір, закріплений у Конституції України [20], виступає каталізатором інституційної трансформації та реформування публічного управління. Цей процес вимагає не лише гармонізації законодавства, що є предметом дослідження у збірнику за редакцією О. Кота, А. Гриняка, Н. Міловської [50], але й підвищення інституційної спроможності держави (Г. Зеленько та ін.) [15, с. 480]. Приєднання до ЄС вимагає від українських інститутів публічної влади впровадження європейських стандартів державного управління, зокрема у сфері оборонно-промислового

комплексу (А. Клочко, І. Семенець-Орлова) [18, с. 29]. Зокрема, О. Панькова та О. Касперович підкреслюють, що інтеграція впливає на соціальний діалог та трудову сферу, ставлячи нові вимоги до післявоєнного відновлення [28, с. 78]. Це стратегічний вибір, який, за оцінкою А. Аміров, є маркером демократизації [65, с. 127].

Питання незалежності сьогодні не можна розглядати ізольовано від стратегічного курсу на євроінтеграцію, оскільки забезпечення національної безпеки, демократичності та правового порядку тісно пов’язане з інтеграційними процесами (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Еволюція державної політики України після здобуття незалежності (побудовано на основі [53, с. 128])

Етап	**Характерні пріоритети державної політики**	**Ключові напрями публічного управління**
1991–2004 – Первинне державотворення	Формування інститутів влади, Конституції, системи оборони та безпеки	Створення базових органів влади; перші реформи управління
2004–2013 – євроінтеграційний курс із перервами	Наближення політики до стандартів ЄС, розвиток демократії	Розвиток інститутів місцевого самоврядування, антикорупційні механізми
2014–2021 – після Революції Гідності	Реформи сектору безпеки, децентралізація, асоціація з ЄС	Децентралізація як інструмент зміцнення державності; оновлення системи управління регіонами
2022–2025 – період повномасштабної війни та пришвидшення інтеграції до ЄС	Пріоритет – оборона, безпека, кіберзахист, відновлення територій, інституційна стійкість	Координація сектору безпеки, розвиток кібербезпеки, реінтеграція територій, посилення інформаційної політики

У період первинного державотворення (1991–2004 рр.) державна політика зосереджувалася на створенні базових інститутів влади, ухваленні Конституції, формуванні системи оборони та національної безпеки. У цей час акцент робився на встановленні легітимності державних органів і створенні структур управління, що забезпечують функціонування держави. Це був етап

закладання фундаменту для подальшої інтеграції в європейські інститути та побудови демократичної системи управління.

З 2004 до 2013 року політика України демонструвала поступовий рух до європейських стандартів, однак з перервами, що були зумовлені внутрішньополітичними кризами та геополітичними викликами. На цьому етапі пріоритети державної політики включали розвиток демократії, зміцнення місцевого самоврядування та запровадження антикорупційних механізмів. Державне управління адаптувалося до європейських практик, що відображалося у модернізації органів влади та підвищенні їхньої прозорості.

Після Революції Гідності (2014–2021 рр.) ключовими пріоритетами стали реформи сектору безпеки, децентралізація та реалізація Угоди про асоціацію з ЄС. Децентралізація виступала важливим інструментом зміцнення державності, забезпечуючи гнучке управління регіонами та ефективну взаємодію центральної та місцевої влади. Реформування системи управління регіонами, удосконалення безпекового сектору та розвиток стратегій зовнішньополітичного партнерства заклали основу для інтеграції України у європейський простір.

З початку повномасштабної війни 2022–2025 рр. пріоритети державної політики значно змінилися під впливом безпекових та гуманітарних викликів. Основна увага була спрямована на оборону та безпеку, розвиток кіберзахисту, відновлення деокупованих територій та зміцнення інституційної стійкості. Інтеграційний курс до ЄС при цьому прискорився, оскільки сучасна політика держави поєднує внутрішні та зовнішні аспекти забезпечення незалежності, включаючи координацію сектору безпеки, посилення інформаційної політики та реінтеграцію територій.

Таким чином, еволюція державної політики України демонструє поступовий перехід від базового державотворення до стратегічної інтеграції у європейські структури, де забезпечення незалежності країни стає комплексним процесом, що охоплює безпеку, демократичність, правову стабільність та адаптацію до міжнародних стандартів. У сучасних умовах,

коли зовнішні загрози поєднуються з внутрішніми трансформаціями, державна політика виступає основним інструментом підтримки державності та реалізації євроінтеграційного курсу.

Євроінтеграційний курс України визначає новий підхід до формування державної політики, де забезпечення незалежності поєднується з адаптацією національних інститутів до стандартів Європейського Союзу. Публічне управління виступає ключовим інструментом реалізації цього курсу, оскільки через модернізацію державної служби, реформування місцевого самоврядування, посилення безпеки та кіберзахисту, а також розвиток стратегічних комунікацій та соціальної політики забезпечується комплексна стійкість держави (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Основні напрями євроінтеграційного вибору України у сфері публічного управління (побудовано на основі [49, с. 277])

Напрям	**Сутність трансформації**	**Результати / актуальні зміни**
Інституційна стійкість та модернізація державної служби	Адаптація системи управління до стандартів ЄС, цифровізація	Прискорена імплементація євроінтеграційних норм, цифрові послуги, прозорість
Реформа місцевого самоврядування та регіональної політики	Децентралізація як механізм зміцнення нац. безпеки та інтеграції	Оновлена регіональна політика, фінансова стійкість громад
Безпековий сектор та кіберполітика	Гармонізація законодавства з директивами ЄС; збільшення ролі НКЦК	Розвиток кібербезпеки, реагування на кіберзагрози, євростандарти
Інформаційна політика та стратегічні комунікації	Боротьба з дезінформацією, розвиток стратегічних комунікацій	Оновлення політики, посилення ролі МКІП, реформи законодавства
Соціальна політика та політика відновлення	Орієнтація на стандарти ЄС у соціальному діалозі, трудових відносинах, захисті громад	Інтеграція стандартів МОП, євростандарти відновлення територій

У сучасних умовах, зважаючи на зовнішню агресію та потребу в інтеграції до європейських структур, трансформація публічного управління стає визначальним фактором реалізації стратегічних національних інтересів. Інституційна стійкість та модернізація державної служби є основним

механізмом імплементації європейських стандартів у національну систему управління. Вона передбачає цифровізацію процесів, прозорість та підзвітність державних органів, що сприяє підвищенню ефективності державної політики та зміцненню довіри громадян. Адаптація управлінських структур до норм ЄС дозволяє пришвидшити процеси цифровізації, забезпечити відкритість рішень та стандартизувати роботу служб на основі міжнародних практик. Реформа місцевого самоврядування та регіональної політики водночас спрямована на децентралізацію як механізм зміцнення національної безпеки та інтеграції. Передання повноважень і ресурсів на місцевий рівень підвищує оперативність прийняття рішень, зміцнює фінансову стійкість громад і створює умови для ефективного реагування на кризові ситуації. Такий підхід дозволяє забезпечити баланс між центральною та місцевою владою та підвищити гнучкість управлінських процесів у різних регіонах.

Безпековий сектор і кіберполітика є невід'ємними складовими євроінтеграційного вибору України, оскільки інтеграція до ЄС передбачає гармонізацію законодавства, впровадження європейських стандартів кіберзахисту та розвиток спроможностей національних органів реагування на інформаційні та кіберзагрози. Розбудова сучасної системи кібербезпеки забезпечує не лише внутрішню стабільність, а й зміцнює міжнародний імідж України як надійного партнера у сфері безпеки.

Інформаційна політика та стратегічні комунікації виступають важливим інструментом протидії дезінформації, посилення національної ідентичності та формування прозорого інформаційного середовища. Розвиток стратегічних комунікацій і зміцнення ролі органів, відповідальних за інформаційну політику, дозволяє ефективно реагувати на пропагандистські та гібридні загрози, що безпосередньо впливає на стабільність державності та реалізацію євроінтеграційного курсу.

Соціальна політика та політика відновлення орієнтуються на стандарти ЄС у сфері трудових відносин, соціального діалогу та захисту громадян. Вони

сприяють інтеграції європейських норм у систему управління та відновленню територій, що постраждали внаслідок військової агресії. Цей напрямок забезпечує соціальну стабільність, підтримку населення та формує передумови для довгострокового розвитку державності у відповідності з європейськими стандартами.

Таким чином, євроінтеграційний вибір України у сфері публічного управління демонструє комплексну трансформацію державної політики, де модернізація інституцій, децентралізація, безпека, інформаційна стабільність і соціальна політика виступають взаємопов'язаними елементами забезпечення незалежності та зміцнення державності. Такий підхід дозволяє країні одночасно відповідати на внутрішні виклики та інтегруватися у міжнародне середовище, забезпечуючи стабільність і ефективність управління на всіх рівнях.

Ключовим напрямком державної політики у сфері публічного управління, особливо під час повномасштабної агресії, стала інформаційна та кібербезпека, що є невід'ємною частиною євроінтеграції. Забезпечення інформаційної безпеки розглядається як наріжний камінь стійкості держави (І. Беспалов, Т. Дорошенко, І. Лопатченко, А. Помаза-Пономаренко, Ю. Батир) [2; 12, с. 159; 25, с. 14]. Зміна пріоритетів знайшла відображення у нормативно-правових актах, як-от Закони України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [40] та оновлений «Про національну безпеку України» [41], а також у створенні Національного координаційного центру кібербезпеки [38]. Проблемні питання реалізації стратегії кібербезпеки (Н. Ткачук) та необхідність постійного вдосконалення нормативно-правової бази (О. Борисов) залишаються актуальними викликами для публічного управління, які необхідно вирішити на шляху до ЄС [59, с. 129; 4, с. 113].

Трансформація пріоритетів державної політики в Україні демонструє чіткий вектор: від пост-радянської спадщини до модернізованої, стійкої та євроінтегрованої моделі публічного управління. Актуальні дані підтверджують, що публічне управління фокусується на гібридному поєднанні

військової стійкості (захист критичної інфраструктури, децентралізація) та інституційної гармонізації (євроінтеграція, кібербезпека). Майбутнє формування державної та регіональної політики, як зазначає І. Поточилова, буде нерозривно пов'язане зі сталим розвитком та відновленням [10, с. 235], що вимагає постійного перегляду та адаптації підходів до національної безпеки (Є. Таран) [54, с. 94].

Російська повномасштабна агресія суттєво трансформувала пріоритети державної політики України, змушуючи уряд та органи публічного управління оперативно адаптуватися до нових викликів. Агресія вплинула на всі ключові сфери державного управління, включаючи національну безпеку, інформаційний простір, реінтеграцію тимчасово окупованих територій, розвиток місцевого самоврядування та соціально-економічну політику. Це спричинило необхідність перегляду традиційних механізмів публічного управління та запровадження нових підходів, що відповідають умовам гібридної війни та прискореної євроінтеграції.

Таблиця 2.5

Вплив російської агресії на зміну пріоритетів державної політики та механізмів публічного управління (побудовано на основі [5, с. 18])

Сфера / політика	**Основні зміни та виклики**	**Нові пріоритети державної політики**
Національна безпека	Потреба швидкої реакції, посилення оборонного сектору	Модернізація ЗСУ, інтеграція в НАТО, стійкість державних інституцій
Інформаційна безпека	Масовані інформаційні та кібердудари рф	Кіберзахист, протидія дезінформації, стратегічні комунікації
Реінтеграційна політика	Окупація територій, порушення прав громадян	Деокупація, правовий захист громадян, відновлення територій
Регіональний розвиток та місцеве самоврядування	Домінування воєнних ризиків, зміна функцій громад	Стійкість громад, розвиток критичної інфраструктури
Соціально-економічна політика	Міграція, скорочення виробництва, руйнування інфраструктури	Фонд відновлення, євроінтеграційні стандарти, адаптація трудового ринку

У сфері національної безпеки агресія рф висунула пріоритет на швидку реакцію та підвищення обороноздатності держави. Внаслідок цього відбувається модернізація Збройних Сил України, впровадження стандартів НАТО та зміцнення спроможностей державних інституцій. Паралельно з військовими аспектами посилюється стратегічне управління, що забезпечує цілісність політики на всіх рівнях влади та підвищує здатність держави реагувати на зовнішні загрози.

Інформаційна безпека стала критично важливою складовою захисту незалежності держави. Масовані інформаційні та кібердари рф вимагають запровадження системного кіберзахисту, протидії дезінформації та розвитку стратегічних комунікацій. Ці заходи не лише захищають інформаційний простір, але й сприяють формуванню національної стійкості та підтриманню громадянського консенсусу у кризових умовах.

Реінтеграційна політика зазнала значних трансформацій через окупацію окремих територій та порушення прав громадян. Основними завданнями держави стали деокупація, правовий захист населення та відновлення соціальної, інфраструктурної та економічної бази територій. Такий підхід забезпечує не лише відновлення територіальної цілісності, а й відновлення легітимного державного управління в регіонах.

У сфері регіонального розвитку та місцевого самоврядування агресія прискорила впровадження механізмів підвищення стійкості громад. Передача повноважень та ресурсів на місцевий рівень, розбудова критичної інфраструктури та оптимізація управлінських процесів дозволяють забезпечити оперативну реакцію на воєнні ризики та підтримувати ефективність державного управління навіть в умовах активних бойових дій.

Соціально-економічна політика під впливом війни спрямована на подолання негативних наслідків, включно з міграцією населення, скороченням виробництва та руйнуванням інфраструктури. Водночас держава реалізує заходи щодо відновлення територій, інтеграції європейських стандартів та

адаптації трудового ринку, що створює передумови для стабільного відновлення економіки та зміцнення соціальної стійкості.

Отже, російська агресія стала каталізатором суттєвих змін у пріоритетах державної політики та механізмах публічного управління України. Вона прискорила процес модернізації управлінських інструментів, посилила оборонний та інформаційний сектори, активізувала реінтеграційні процеси та зміцнила стійкість місцевих громад, що разом формує комплексну стратегію захисту незалежності та суверенітету країни.

2.3. Сучасне трактування незалежності в умовах воєнного стану та міжнародної підтримки

Сучасне розуміння державної незалежності набуває нового змісту в умовах воєнного стану та активної міжнародної підтримки, що зумовлено різким ускладненням зовнішніх і внутрішніх викликів. Незалежність перестає трактуватися виключно як формально-правовий статус і дедалі більше виступає комплексною характеристикою здатності держави забезпечувати стабільність, безпеку та ефективне функціонування суспільних інститутів. Війна зумовила переосмислення традиційних дефініцій державного суверенітету, а також актуалізувала питання практичної реалізації незалежності в умовах гібридних загроз, військових дій та зростаючої ролі міжнародних партнерств. Це спричинило необхідність системного аналізу ключових підходів до її тлумачення з урахуванням реалій 2022-2024 рр.

Сучасні наукові дослідження підкреслюють, що незалежність охоплює не лише правові аспекти, а й інституційну спроможність, суспільну стійкість та рівень інтегрованості у міжнародні структури. У цьому контексті особливо важливим стає аналіз того, як різні компоненти незалежності проявляють себе в умовах війни та як вони взаємодіють, формуючи комплексну модель суверенного розвитку. Такий підхід дозволяє не лише відобразити формальні механізми її забезпечення, а й визначити реальні інструменти зміцнення

державності. Узагальнення цих аспектів представлено в табл. 2.6, яка містить основні підходи до тлумачення незалежності – правовий, інституційний, соцієтальний і міжнародний. Кожен із них відображає певний вимір функціонування держави та демонструє специфіку його проявів у надзвичайних умовах воєнного стану. Аналіз цих підходів дозволяє розкрити багатогранність феномену незалежності та окреслити ключові тенденції її трансформації в сучасній Україні.

Таблиця 2.6

Основні підходи до тлумачення державної незалежності в сучасних умовах

Підхід	**Змістовна характеристика**	**Ключові ознаки**	**Приклади прояву в Україні за 2022-2024 рр.**
Правовий	Розглядає незалежність як верховенство національного законодавства, стійкість конституційного ладу та невтручання зовнішніх суб'єктів [1, с. 45].	Конституційний суверенітет; міжнародна правосуб'єктність; законодавчі гарантії.	Розвиток нормативної бази воєнного стану; зміцнення конституційних гарантій.
Інституційний	Акцентує спроможність органів влади забезпечувати порядок, функціонування безпекових структур та стійкість управління [2, с. 63].	Ефективність державного управління; стійкість інституцій; автономність рішень.	Реформування сектору оборони, підсилення системи кризового реагування.
Соцієтальний	Наголошує на єдності громадян, національній ідентичності, стійкості та готовності суспільства підтримувати державу [3, с. 21].	Згуртованість; самоорганізація; громадська мобілізація.	Розвиток волонтерства, підтримка оборони громадами.
Міжнародний	Пояснює незалежність через рівень міжнародного визнання, гарантії безпеки та партнерство з глобальними союзами [4, с. 78].	Партнерства; зовнішня підтримка; участь у міжнародних організаціях.	Статус кандидата в ЄС; воєнно-фінансова допомога партнерів.

Правовий підхід до трактування незалежності зберігає фундаментальне значення, оскільки саме правова система закладає основи для захисту суверенітету й формування стабільної державності. У період воєнного стану він набуває особливого змісту: ухвалення нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання мобілізації, оборони, забезпечення прав і свобод громадян, посилює легітимність державних рішень і створює чіткі рамки функціонування інститутів влади. Таким чином, правова складова стає базисом для реалізації інших аспектів незалежності, забезпечуючи їхню формальну визначеність та захищеність.

Інституційний підхід дозволяє оцінити, наскільки державні органи спроможні діяти ефективно, особливо у кризових ситуаціях. Війна продемонструвала, що незалежність неможлива без стійких управлінських структур, здатних швидко адаптуватися до викликів, ефективно координувати оборонні та соціально-економічні процеси. Посилення інституцій сектору безпеки, модернізація оборонного управління та розвиток системи кризового реагування є прикладами того, як управлінська спроможність держави визначає реальний рівень її незалежності.

Соцієтальний підхід акцентує увагу на ролі суспільства як ключового носія незалежності. Єдність громадян, їхня здатність до самоорганізації, підтримка армії та участь у волонтерських ініціативах створюють внутрішній соціальний ресурс, без якого держава не може протистояти зовнішнім загрозам. У воєнних умовах саме суспільна мобілізація стала одним із визначальних чинників збереження державності, що підтверджує важливість соціального виміру незалежності.

Міжнародний підхід підкреслює, що в умовах глобалізації незалежність не існує ізольовано, а значною мірою залежить від рівня міжнародної підтримки, участі у союзах та стратегічних партнерствах. Надання Україні статусу кандидата в ЄС, масштабна військова й фінансова допомога, дипломатичні рішення міжнародних організацій демонструють, що зовнішня підтримка стала ключовим чинником забезпечення безпеки та стійкості

держави. У цьому контексті міжнародний вимір незалежності виступає невід'ємною складовою її сучасного розуміння.

У сукупності всі підходи формують системне бачення незалежності як багатовимірного явища, яке поєднує правові, інституційні, соціальні та міжнародні елементи. Такий комплексний підхід дає змогу глибше осмислити трансформації державної незалежності в умовах війни та визначити стратегічні напрями її зміцнення у майбутньому.

Воєнний стан став ключовим чинником трансформації механізмів забезпечення державної незалежності, оскільки він охоплює практично всі сфери функціонування держави та суспільства. У таких умовах незалежність набуває не лише формально-правового, а й чітко вираженого практичного змісту, що пов'язаний із здатністю держави оперативно реагувати на загрози, підтримувати життєздатність інституцій, управляти ресурсами та забезпечувати стійкість соціально-економічної системи. Саме тому дослідження впливу воєнного стану на незалежність потребує комплексного аналізу ключових напрямів, у межах яких відбуваються критично важливі зміни.

Воєнний стан формує нові правила функціонування державного управління, оборонної політики, економіки та соціальних структур, що, своєю чергою, змінює рівень і форми реалізації незалежності. Важливо підкреслити, що сучасні умови продемонстрували нерозривний зв'язок незалежності з обороноздатністю, інституційною стійкістю, здатністю підтримувати економічну рівновагу та мобілізаційним потенціалом суспільства. Таким чином, незалежність в умовах війни постає як інтегрований результат взаємодії цих напрямів, кожен із яких підсилює або послаблює її практичну реалізацію. Для систематизації впливів подано Табл. 2.7, яка відображає ключові напрями змін, зумовлених воєнним станом, а також демонструє, яким чином ці зміни зміцнюють державну незалежність у період 2022-2024 рр.

Таблиця 2.7

Вплив воєнного стану на практичне забезпечення державної незалежності

Напрям впливу	**Опис змін**	**Вплив на незалежність**	**Приклади управлінських рішень**
Оборонна сфера	Посилення системи безпеки, мобілізація ресурсів, формування нових сил оборони [5, с. 54].	Зміцнення спроможності держави протистояти агресії.	Оборонні програми, збільшення оборонного бюджету.
Публічне управління	Перехід до кризових режимів управління, концентрація повноважень, пришвидшене ухвалення рішень [6, с. 102].	Зростання стійкості державного управління.	Спеціальні режими управління, оперативні постанови уряду.
Економічна система	Перерозподіл ресурсів, забезпечення критичної інфраструктури, зовнішня підтримка [7, с. 39].	Підтримка макростабільності як передумови незалежності.	Антикризові програми, підтримка енергетичної безпеки.
Соціальна сфера	Зміцнення ролі громад, розвиток волонтерства та мережі підтримки [8, с. 56].	Підвищення суспільної стійкості та згуртованості.	Розширення повноважень громад у кризовому реагуванні.

Одним із ключових напрямів, у межах якого воєнний стан трансформує практичні механізми забезпечення незалежності, є оборонна сфера. Саме в ній концентруються базові інструменти протидії військовій агресії: мобілізація людських і матеріальних ресурсів, модернізація системи командування, формування нових підрозділів, розбудова інфраструктури та розширення оборонних програм. Ці зміни істотно підсилюють здатність держави самостійно забезпечувати свою безпеку, що є центральним чинником реального утвердження незалежності. Таким чином, оборонний компонент стає фундаментом, на якому вибудовується практична стійкість держави в умовах війни.

Не менш значущим є трансформаційний вплив воєнного стану на систему публічного управління. В умовах кризи державні органи змушені переходити до режимів оперативного реагування, що передбачає

концентрацію повноважень, спрощення процедур ухвалення рішень та підвищення гнучкості управлінських механізмів. Це посилює стійкість інституцій і дає змогу державі діяти швидко та рішуче, зберігаючи контроль над територіями, суспільними процесами та ресурсами. Оптимізація управлінських процедур у кризовий період прямо впливає на забезпечення незалежності, оскільки дозволяє уникнути управлінських вакуумів і посилює здатність органів влади протидіяти загрозам.

Вплив воєнного стану на економічну систему є комплексним і багатовимірним. Його ключовим проявом є перерозподіл ресурсів на користь оборонних та критично важливих потреб, а також створення механізмів забезпечення енергетичної, продовольчої та логістичної безпеки. Такі зміни підвищують здатність держави зберігати макроекономічну стабільність під час кризи, що є важливим структурним елементом незалежності. Крім того, міжнародна економічна допомога, спрямована на підтримку бюджетної та фінансової стійкості, дає змогу державі виконувати свої ключові функції, забезпечуючи неперервність управління навіть в умовах масштабних викликів.

Соціальна сфера відіграє особливу роль у зміцненні незалежності, оскільки забезпечує внутрішню стійкість держави. Розвиток волонтерського руху, активність громад, соціальна мобілізація населення створюють унікальний ресурс підтримки державних інституцій. У воєнних умовах громадські ініціативи забезпечують значну частину потреб оборони та гуманітарного забезпечення, що дозволяє державі функціонувати ефективніше та стійкіше. Розширення повноважень місцевих громад у сфері кризового реагування додатково посилює їхню роль як чинника внутрішньої незалежності.

Узагальнюючи, можна зазначити, що воєнний стан виступає каталізатором глибоких структурних змін у різних сферах державного управління, які у своїй сукупності формують реальні механізми забезпечення державної незалежності. Це підтверджує, що незалежність у сучасних умовах

є не лише конституційно закріпленим правом, а й результатом послідовних управлінських рішень, інституційних реформ та суспільної згуртованості.

У сучасних умовах збройної агресії та тривалого воєнного стану міжнародна підтримка відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості та збереженні державної незалежності. Поглиблення зовнішніх партнерських зв'язків, розширення міжнародних програм співпраці та формування багаторівневої системи допомоги дозволили компенсувати значні втрати ресурсів, забезпечити функціонування державних інституцій та посилити оборонні можливості країни. У цьому контексті міжнародна допомога необхідна не лише як тимчасовий інструмент реагування на кризу, але й як стратегічний чинник, що сприяє посиленню суверенітету, розвитку стійких інституцій та зміцненню потенціалу держави в умовах довготривалої нестабільності.

Розуміння змісту, форм та наслідків міжнародної підтримки дозволяє комплексно оцінити її внесок у практичне забезпечення незалежності. Особливо важливим є аналіз періоду 2022-2024 рр., коли масштаби та інтенсивність допомоги значно зросли, охоплюючи військово-технічний, фінансовий, дипломатичний та гуманітарний напрями. Водночас важливою є оцінка того, яким чином різні типи підтримки взаємодіють між собою, створюючи цілісну систему безпеки та розвитку. Саме такі аспекти відображені у табл.2.8, що систематизує ключові форми міжнародної підтримки, їх зміст, вплив на незалежність та конкретні приклади реалізації.

Надання партнерами озброєння, військової техніки та боєприпасів, а також організація навчальних програм для військових істотно посилили спроможність країни протистояти зовнішній агресії [9, с. 87]. Завдяки цій формі допомоги вдалося не лише стабілізувати оборонний фронт, але й підвищити технологічний рівень сил оборони. Прикладами є системи протиповітряної оборони, спеціалізовані оборонні комплекси та підготовка особового складу за кордоном, що забезпечили якісно новий рівень військової стійкості.

Таблиця 2.8

Роль міжнародної підтримки у зміцненні державної незалежності

Форма міжнародної підтримки	**Зміст**	**Вплив на незалежність**	**Приклади На 2022-2024 рр.**
Військово-технічна підтримка	Озброєння, техніка, підготовка персоналу [9, с. 87].	Посилення обороноздатності і безпекової стійкості.	Системи ППО, підготовка військових за кордоном.
Фінансова та макроекономічна підтримка	Бюджетна допомога, кредити, гранти, макрофінансова стабілізація [10, с. 44].	Забезпечення безперервності роботи державних інституцій.	Фінансова допомога ЄС, США, МВФ.
Дипломатична підтримка	Міжнародне визнання, рішення організацій, санкції проти агресора [11, с. 19].	Зміцнення зовнішньої позиції та захист правового статусу держави.	Санкційні режими, резолюції міжнародних структур.
Гуманітарна підтримка	Допомога ВПО, медичні та соціальні програми, гуманітарні поставки [12, с. 28].	Підтримка населення та зменшення соціальних ризиків.	Програми міжнародних організацій, гуманітарні фонди.

Важливим напрямом стала фінансова та макроекономічна підтримка, яка забезпечила сталу роботу ключових державних інституцій навіть в умовах різкого падіння доходів бюджету та значних витрат на оборону. Бюджетна допомога, гранти, кредити й макрофінансова підтримка дозволили забезпечити макростабільність, виконання соціальних зобов’язань та фінансування критичної інфраструктури [10, с. 44]. У 2022-2024 рр. така допомога надходила від ЄС, США, МВФ та інших партнерів, що дало змогу державі уникнути фінансової кризи та зберегти функціональне управління.

Дипломатична підтримка охоплює широкий спектр заходів: від зміцнення міжнародного визнання та захисту правового статусу держави до формування глобальної коаліції партнерів. Міжнародні рішення, резолюції та санкційні режими стали важливими інструментами тиску на агресора та захисту суверенітету [11, с. 19]. Саме дипломатичний напрям забезпечив

стабільну зовнішню позицію держави, що є критично важливим у сучасному міжнародному середовищі.

Не менш значущою стала гуманітарна допомога, спрямована на підтримку населення, внутрішньо переміщених осіб, а також реалізацію медичних, освітніх та соціальних програм. Гуманітарні вантажі, діяльність міжнародних організацій і фондів, а також програми підтримки сімей, що постраждали внаслідок бойових дій, дозволили знизити соціальну напругу та посилити внутрішню стійкість суспільства [12, с. 28]. У результаті гуманітарна підтримка стала невід'ємною частиною забезпечення незалежності, оскільки сприяла зміцненню соціального потенціалу держави.

Варто відзначити, що міжнародна підтримка у 2022-2024 рр. мала комплексний характер і охоплювала ключові сфери, безпосередньо пов'язані зі збереженням державної незалежності. Усі форми допомоги доповнювали одна одну, створюючи багатовимірну систему зміцнення стійкості та безпеки, що забезпечила можливість державі ефективно функціонувати навіть за умов воєнного стану.

В умовах тривалої війни питання забезпечення та збереження державної незалежності набуває особливої гостроти, оскільки зовнішні та внутрішні загрози змінюють свою інтенсивність, форми та масштаби. Незалежність держави виступає не лише як юридично закріплений статус, але й як комплексна характеристика її спроможності підтримувати стабільність, ефективно управляти ресурсами та забезпечувати безпеку громадян. Водночас військовий конфлікт створює багатовимірні ризики, що можуть підірвати політичну, економічну, соціальну та інформаційну стійкість держави. Тому систематизація таких ризиків і визначення шляхів їх мінімізації є ключовим завданням для публічного управління в сучасних умовах.

У контексті воєнного стану особливо важливо розглядати ризики у взаємозв'язку з потребами стратегічної стійкості, інституційної спроможності та рівнем суспільної мобілізації. Військові загрози завжди супроводжуються економічними потрясіннями, інформаційними атаками та соціальними

трансформаціями, що формує комплексний характер викликів. Табл. 2.9 узагальнює ключові ризики незалежності, що проявилися у 2022-2024 рр., та демонструє можливі механізми їхнього подолання. Вона дозволяє структурувати проблемне поле та визначити управлінські рішення, спрямовані на підтримку державної стабільності.

Таблиця 2.9

Ключові ризики для державної незалежності в умовах війни та шляхи їх мінімізації

Ризик	**Характеристика**	**Наслідки**	**Шляхи мінімізації**
Зовнішня військова агресія	Пряма загроза суверенітету та територіальній цілісності [13, с. 33].	Втрата територій, гуманітарні кризи.	Розвиток оборонного сектору, посилення партнерств.
Економічна нестабільність	Спад виробництва, підвищена залежність від зовнішніх ресурсів [14, с. 50].	Зменшення стійкості держави до криз.	Диверсифікація економіки, підтримка бізнесу.
Кібератаки та інформаційні загрози	Атаки на критичну інфраструктуру, дезінформація [15, с. 41].	Порушення роботи інституцій, суспільна паніка.	Кіберзахист, розвитку медіаграмотності.
Соціальна втома та демографічні втрати	Міграція, високі втрати трудового ресурсу [16, с. 95].	Зниження потенціалу розвитку та стійкості громад.	Програми реінтеграції, підтримка ветеранів та сімей.

Ризик зовнішньої військової агресії посідає центральне місце серед загроз, оскільки становить найбільш безпосередню й критичну небезпеку для територіальної цілісності та суверенітету держави. Збройні дії спричиняють масштабні руйнування інфраструктури, формують гуманітарні кризи та ускладнюють функціонування органів влади [13, с. 33]. Саме тому мінімізація цього ризику потребує комплексних заходів, зокрема розвитку оборонного сектору, посилення системи національної безпеки та поглиблення співпраці з міжнародними партнерами. Усе це є визначальною умовою збереження державної стійкості та незалежності. Не менш значущим є ризик економічної нестабільності, який проявляється через спад виробництва, зниження

інвестиційної привабливості та зростання залежності від зовнішніх ресурсів [14, с. 50]. Економічні дисбаланси можуть обмежувати можливості держави забезпечувати належний рівень соціальних гарантій, фінансувати оборонні потреби та підтримувати дієздатність інституцій. Зменшення впливу цього ризику потребує впровадження політики диверсифікації економіки, підтримки підприємництва, відновлення критичної інфраструктури та стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі. Зростаюча увага приділяється також кібернетичним та інформаційним загрозам, які у сучасних умовах війни набувають системного характеру. Атаки на критичну інфраструктуру, спроби порушити функціонування енергетичних або комунікаційних систем, поширення дезінформації та психологічний вплив здатні дестабілізувати роботу органів управління та провокувати суспільну напруженість [15, с. 41]. Для ефективного реагування необхідними є розвиток кіберзахисту, підвищення рівня цифрової стійкості, формування культури медіаграмотності та створення сучасних центрів інформаційної безпеки.

Суттєвий вплив на незалежність держави мають також соціальна втома та демографічні втрати, що виникають унаслідок тривалих бойових дій. Масова міграція, зменшення чисельності трудових ресурсів і зростання психологічного навантаження на населення формують додаткові загрози для функціонування громад і здатності суспільства витримувати тривалі кризи [16, с. 95]. Мінімізація таких наслідків передбачає реалізацію програм реінтеграції, надання комплексної підтримки ветеранам та їхнім родинам, зміцнення місцевого самоврядування та створення умов для повернення населення у постраждалі регіони. Узагальнюючи, табл. 2.9 відображає багатовимірність ризиків, що постають перед державою в умовах війни, та підкреслює необхідність комплексного управлінського підходу. Ефективне реагування передбачає одночасне врахування оборонних, економічних, інформаційних і соціальних чинників, що забезпечує здатність держави передбачати загрози, нейтралізувати їх наслідки та зберігати власну незалежність навіть за умов тривалих кризових викликів.

Незалежність держави дедалі більше розглядається як багатовимірна категорія, що охоплює оборонну, інституційну, економічну, суспільну та міжнародну сфери. Саме тому стратегічний підхід до її підтримання повинен базуватися на комплексних системних рішеннях, спрямованих на підвищення спроможності держави реагувати на виклики, адаптуватися до нових умов та інтегруватися у глобальні структури безпеки й розвитку. Табл. 2.10 відображає ключові напрями, які формують основу такого стратегічного бачення, демонструючи як внутрішні, так і зовнішні чинники посилення державної стійкості.

Таблиця 2.10

Стратегічні напрями посилення незалежності держави в умовах війни та міжнародної інтеграції

Стратегічний напрям	**Сутність**	**Очікувані результати**	**Орієнтири розвитку**
Оборонна стійкість	Модернізація оборонного сектору, розвиток військових технологій [17, с. 80].	Підвищення здатності держави відбивати загрози.	Стандарти НАТО, технологічне оновлення.
Інституційна модернізація	Оптимізація державного управління, цифровізація сервісів [18, с. 112].	Зростання ефективності управління.	Електронне урядування, модернізація систем управління.
Економічна адаптивність	Розвиток автономії ресурсів, підтримка відновлення економіки [19, с. 63].	Менша залежність від зовнішніх чинників.	Інвестиційні програми, відновлення промисловості.
Суспільна стійкість	Підтримка громад, соціальних ініціатив, волонтерства [20, с. 72].	Зростання довіри до інституцій та згуртованості.	Розвиток місцевого самоврядування та громадських ініціатив.
Міжнародна інтеграція	Поглиблення співпраці з міжнародними партнерами [21, с. 31].	Зміцнення зовнішніх гарантій безпеки.	Євроінтеграційні реформи та участь у міжнародних програмах.

Сучасні трансформації публічного управління вимагали створення нових підходів, здатних забезпечити синергію між обороною, інституційною модернізацією та міжнародним партнерством. Водночас розвиток суспільної

стійкості та економічної адаптивності є важливими передумовами для забезпечення стабільного функціонування держави навіть за умов кризи. Таким чином, стратегічні напрями дозволяють визначити пріоритети та перспективи державної політики, спрямованої на зміцнення незалежності та забезпечення довгострокової безпеки.

Стратегічні напрями посилення незалежності держави охоплюють низку взаємопов'язаних сфер, які формують комплексну систему забезпечення державної стійкості. В оборонній сфері наголос робиться на модернізації оборонного сектору, оновленні матеріально-технічної бази та впровадженні сучасних військових технологій [17, с. 80]. У контексті збройної агресії саме ці заходи забезпечують фундаментальну здатність держави протидіяти загрозам і захищати територіальну цілісність. Очікувані результати включають підвищення обороноздатності, мобільності та технологічної переваги Збройних сил, а орієнтири розвитку передбачають інтеграцію стандартів НАТО, створення високотехнологічних систем оборони та зміцнення власного виробничого потенціалу.

Важливим аспектом є інституційна модернізація, яка передбачає оптимізацію механізмів державного управління, вдосконалення структур влади та цифровізацію сервісів [18, с. 112]. Сучасні ефективні інституції виступають передумовою стійкості держави, особливо у кризових умовах. Впровадження електронного урядування, удосконалення адміністративних процедур та підвищення прозорості управлінських процесів зміцнюють довіру громадян і забезпечують своєчасне реагування на національні та регіональні виклики. Не менш значущим є розвиток економічної адаптивності, який передбачає зміцнення автономних ресурсів, підтримку промисловості та відновлення економіки після руйнувань [19, с. 63]. Формування стійких ланцюгів постачання та зменшення залежності від зовнішніх чинників створюють основу для економічного суверенітету. Ключовими орієнтирами в цьому напрямі виступають інвестиційні програми, інноваційні проєкти та відродження стратегічно важливих промислових галузей. Суспільна стійкість

є важливим елементом, що підкреслює роль громад, розвиток волонтерських ініціатив і активного громадянського суспільства [20, с. 72]. Соціальна згуртованість дозволяє ефективно мобілізувати ресурси та забезпечувати взаємопідтримку. Підвищення рівня довіри до державних інституцій, посилення взаємодії громад з органами влади та розвиток місцевого самоврядування формують базу для стабільності й інтеграції на суспільному рівні. Значну роль у забезпеченні незалежності держави відіграє міжнародна інтеграція, що передбачає поглиблення взаємодії з міжнародними партнерами та організаціями [21, с. 31]. Участь у глобальних програмах, отримання зовнішніх гарантій безпеки та впровадження євроінтеграційних реформ сприяють зміцненню зовнішньополітичного становища держави. Міжнародна співпраця водночас підвищує стійкість внутрішніх інституцій, забезпечує доступ до ресурсів та інтеграцію у глобальну систему безпеки.

Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України кардинально трансформувала підходи до розуміння та забезпечення державної незалежності в сучасному світі. В умовах дії правового режиму воєнного стану [34] незалежність перестає бути суто декларативною категорією та набуває прагматично-прикладного виміру, безпосередньо пов’язаного із національною безпекою, обороноздатністю, стійкістю критичної інфраструктури та міжнародною суб’єктністю. Центральним елементом забезпечення незалежності виступає державна політика у сфері національної безпеки, яка зазнала суттєвої трансформації під впливом геополітичних та геоекономічних змін, спричинених війною [8; 54, с. 94]. Сучасне трактування незалежності в умовах війни нерозривно пов’язане із здатністю держави забезпечувати національну стійкість перед лицем військових, інформаційних, економічних та кібернетичних загроз. Національна безпека України, визначена в Законі [35; 41], є інтегральною складовою незалежності, а її забезпечення потребує не лише військової компоненти, а й посилення стійкості ключових сфер [65, с. 127; 66; 69]:

– Критична інфраструктура. Її захист є парадигмою забезпечення національної безпеки та незалежності, оскільки її руйнування може призвести до колапсу життєво важливих функцій держави.

– Інформаційна безпека. В умовах інформаційної війни та повномасштабної агресії забезпечення інформаційного суверенітету та протидія дезінформації є критично важливим для збереження суспільної єдності та керованості. З цією метою впроваджуються інструменти та політики, спрямовані на захист інформаційного простору.

– Політико-правова система. Збереження конституційного ладу та інституційної спроможності держави, незважаючи на виклики війни, є фундаментальною умовою незалежності. Трансформація функцій держави та посилення децентралізації розглядаються як засоби зміцнення стійкості та національної безпеки на місцях.

– Сучасна українська незалежність не є ізольованим феноменом; вона формується в умовах безпрецедентної міжнародної підтримки. Ця підтримка має багатовекторний характер:

– Військово-технічна допомога, яка є вирішальною для забезпечення обороноздатності та збереження територіальної цілісності України.

– Економічна та фінансова підтримка, необхідна для підтримання макроекономічної стійкості та соціального захисту населення в умовах воєнного часу.

– Санкційний тиск на агресора, що посилює міжнародну ізоляцію РФ та обмежує її можливості фінансувати війну.

– Політико-правова консолідація міжнародної спільноти навколо підтримки суверенітету та територіальної цілісності України в міжнародних організаціях.

– Міжнародна підтримка, проте, не применшує, а навпаки, підкреслює суб’єктність України. Державна політика, зокрема у сфері оборонної промисловості, реінтеграції тимчасово окупованих територій та забезпечення

прав громадян, є результатом самостійних рішень, незважаючи на зовнішні впливи. Забезпечення національної незалежності в умовах війни вимагає не лише отримання допомоги, але й активної та проактивної зовнішньої політики [29, с. 97]. Сучасне трактування незалежності України в умовах воєнного стану є складним, багатовимірним конструктом, що поєднує військово-оборонну стійкість, інституційну спроможність, інформаційний суверенітет та активну міжнародну суб'єктність. Незалежність є не лише конституційною нормою [20], але й динамічним процесом щоденної боротьби за збереження і розвиток держави. Міжнародна підтримка є критично важливим ресурсом, але кінцеве забезпечення незалежності залежить від внутрішньої стійкості, єдності суспільства та ефективності державної політики, спрямованої на протидію агресії та євроінтеграцію.

Отже, сучасне трактування державної незалежності в умовах воєнного стану та активної міжнародної підтримки демонструє, що незалежність перестала бути лише формально-правовим статусом і трансформувалася в комплексну характеристику спроможності держави забезпечувати безпеку, стійкість інститутів, ефективне управління ресурсами та соціальну згуртованість. Воєнний стан та збройна агресія виявили критичну взаємозалежність оборонного потенціалу, інституційної спроможності, економічної адаптивності, суспільної мобілізації та міжнародної інтеграції як ключових компонентів практичного забезпечення незалежності. Міжнародна підтримка, що включає військово-технічні, фінансові, дипломатичні та гуманітарні інструменти, посилює обороноздатність і стабільність держави, компенсує втрати ресурсів і сприяє інтеграції у глобальні системи безпеки. Узагальнено, сучасна незалежність постає як багатовимірний феномен, що потребує комплексного стратегічного управління, синергії внутрішніх та зовнішніх ресурсів та постійної адаптації до кризових викликів.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ЗМІЦНЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

3.1. Пріоритетні напрями публічного управління щодо захисту політичної, економічної та інформаційної незалежності

Сучасний етап розвитку державності України характеризується значними викликами, пов’язаними з необхідністю забезпечення політичної, економічної та інформаційної незалежності в умовах зовнішніх загроз та внутрішніх трансформацій. В умовах воєнного стану, активної міжнародної підтримки та геополітичної нестабільності надзвичайно актуальним стає формування пріоритетних напрямів державної політики, спрямованих на зміцнення основ державного суверенітету. Політична незалежність є одним із ключових чинників стабільності та функціонування держави, оскільки без належної організаційної та законодавчої бази неможливо забезпечити ефективне управління, захист прав громадян та протидію зовнішнім загрозам [5, с. 17].

Проблематика зміцнення державної незалежності України є надзвичайно актуальною в умовах триваючої військової агресії та глобальних геополітичних трансформацій. Незалежність держави виступає фундаментальною складовою національної безпеки, забезпечує конституційні права громадян та визначає спроможність державних інституцій реагувати на зовнішні та внутрішні виклики [3, с. 24; 8, с. 103]. Дослідження перспектив розвитку та зміцнення незалежності має комплексний характер і включає політичний, правовий, економічний, соціальний та інформаційний аспекти державної політики [22, с. 256; 5, с. 18]. Незалежність держави розглядається як багатовимірне явище, що поєднує зовнішньополітичну самостійність, економічну автономію та інформаційний суверенітет. Як зазначає Бітель Р. [3, с. 25], національна безпека тісно пов’язана з формуванням стратегічних механізмів захисту державності та громадянського суспільства. Водночас, Арсенович Л.А. підкреслює, що критична інфраструктура є ключовим

елементом забезпечення незалежності, оскільки її захист гарантує функціонування держави у кризових умовах [1, с. 7].

Законодавча та нормативна база України створює фундамент для реалізації державної політики у сфері національної безпеки та захисту незалежності. Основними документами є Конституція України [20], Закон України «Про національну безпеку» [35, 41], а також закони щодо інформаційної та кібербезпеки [40, 42, 44]. Водночас, ефективність правового забезпечення залежить від інтеграції міжнародних стандартів та практик, що регулюють протидію зовнішнім загрозам і захист територіальної цілісності [14, с. 215; 29, с. 97]. Економічна стабільність є невід'ємною умовою підтримки державної самостійності. В умовах війни та відновлення після конфлікту державна політика спрямована на забезпечення фінансової автономії, підтримку критичних секторів економіки та створення стійких систем соціального захисту [9, с. 82; 28, с. 78]. Варич О.Г. відзначає, що трансформація функцій держави у сучасних умовах потребує гнучкого підходу до управління ресурсами та посилення координації між центральними і місцевими органами влади [5, с. 19].

В умовах сучасної війни інформаційна безпека стає критичною для збереження незалежності. Зокрема, Дорошенко Т.В. наголошує на необхідності протидії інформаційним загрозам, захисту національного інформаційного простору та формуванні безпечного цифрового середовища [12, с. 161]. Автори Клочко А.О. та Семенець-Орлова І.А. вказують на інструменти державної політики у сфері оборонної промисловості та інформаційної безпеки, які дозволяють підвищити стійкість держави до зовнішніх викликів [18, с. 32].

Міжнародна підтримка виступає додатковим фактором зміцнення незалежності України. Участь у міжнародних механізмах безпеки та інтеграційних процесах дозволяє підвищити стратегічну автономію, зміцнити оборонний потенціал та отримати доступ до передових технологій і практик управління кризами. Перспективи розвитку та зміцнення незалежності

України залежать від комплексного підходу, який поєднує правові, політичні, економічні, соціальні та інформаційні інструменти державної політики. Основними напрямами є:

Рис. 3.1. Основні напрями розвитку та зміцнення незалежності України (розроблено автором)

Таким чином, посилення незалежності держави виступає ключовим чинником національної безпеки та стійкого розвитку України у сучасних умовах. Зміцнення державних інституцій є фундаментальним напрямом захисту політичної незалежності. Воно передбачає проведення реформ у системі публічного управління, реалізацію децентралізації влади та удосконалення законодавчої бази. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність взаємодії центральних і місцевих органів влади, забезпечити прозорість управлінських процесів та адаптувати державні механізми до сучасних викликів [37]. Захист конституційних прав громадян виступає другим пріоритетом. Реалізація цього напрямку передбачає забезпечення прав

і свобод громадян, зокрема на тимчасово окупованих територіях, а також систематичний моніторинг дотримання законодавства. Своєчасне реагування на порушення прав громадян є критично важливим для підтримки легітимності держави та зміцнення довіри населення до державних інститутів [31; 63, с. 55-60]. Підвищення політичної стійкості держави, як третій ключовий напрям, полягає у протидії зовнішньому втручанню та посиленні національної ідентичності.

В умовах глобальних геополітичних змін та інформаційних викликів державні органи, зокрема РНБО та Міністерство закордонних справ, реалізують заходи, спрямовані на зміцнення міжнародної позиції України та формування суспільної згуртованості [8, с. 103; 65, с. 127-133]. Таким чином, комплексний підхід до формування пріоритетних напрямів політичного захисту забезпечує синергію між законодавчими, виконавчими та громадськими інститутами, що є запорукою стабільності та ефективного функціонування держави у сучасних умовах. Табл. 3.1 відображає основні напрямки та заходи, які сприяють зміцненню політичної незалежності України.

Таблиця 3.1

Пріоритетні напрями захисту політичної незалежності України

(побудовано автором на основі [31; 63, с. 55-60])

Напрям захисту	**Конкретні заходи**	**Відповідальні органи**
Зміцнення державних інституцій	Реформа системи публічного управління, децентралізація влади, удосконалення законодавчої бази	Кабінет Міністрів, Верховна Рада, органи місцевого самоврядування
Захист конституційних прав громадян	Забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованих територіях, моніторинг дотримання законодавства	Служба безпеки України, Міністерство юстиції
Підвищення політичної стійкості держави	Протидія зовнішньому втручанню, посилення національної ідентичності	РНБО, Міністерство закордонних справ

Економічна незалежність є однією з ключових складових суверенітету держави, оскільки забезпечує здатність країни самостійно приймати стратегічні рішення та протистояти зовнішньому економічному тиску. У

сучасних умовах глобальної нестабільності, зростання геоекономічних загроз та наслідків військових дій пріоритетним завданням стає формування державної політики, спрямованої на захист економічної самостійності. Цей процес включає комплекс заходів, що забезпечують стабільність фінансової системи, розвиток критичної інфраструктури та створення умов для економічної стійкості країни [1, с. 7; 52, с. 115-142].

Забезпечення енергетичної безпеки є базовим напрямом захисту економічної незалежності. Воно включає розвиток власного виробництва енергетичних ресурсів, диверсифікацію постачань та модернізацію критичної інфраструктури. Такі заходи дозволяють зменшити залежність від зовнішніх джерел енергії, підвищити стійкість державної економіки до зовнішніх шоків та гарантувати безперервне функціонування стратегічних галузей [64, с. 152-159].

Фінансова стабільність виступає наступним пріоритетом, оскільки забезпечує надійність банківської системи, контроль іноземних інвестицій та запобігання фінансовим ризикам. Державні органи, зокрема Національний банк України та Міністерство фінансів, реалізують комплекс заходів, що сприяють підтримці ліквідності банківської системи, регулюванню валютного ринку та мінімізації впливу зовнішніх економічних факторів на національну економіку [70].

Протидія економічному тиску, як третій ключовий напрям, полягає у використанні санкцій, економічній диверсифікації та стимулюванні внутрішнього виробництва. Держава шляхом активного регулювання зовнішньоекономічних зв’язків та підтримки національних підприємств формує умови для стабільного економічного розвитку та зменшує ризики залежності від зовнішніх чинників [17, с. 59-75; 53, с. 126-134].

Комплексний підхід до захисту економічної незалежності дозволяє забезпечити стійкість державної економіки, мінімізувати зовнішні загрози та створити передумови для довгострокового розвитку. Табл. 3.2 відображає

ключові напрями та відповідні заходи, що реалізуються органами державної влади для зміцнення економічного суверенітету України.

Інформаційна незалежність держави є одним із ключових чинників забезпечення національної безпеки та суверенітету. У сучасних умовах, коли геополітична напруженість, кібератаки та дезінформаційні кампанії становлять реальні загрози, пріоритетним завданням державної політики є формування комплексної системи захисту інформаційного простору. Забезпечення інформаційної незалежності передбачає інтеграцію правових, технологічних та соціальних заходів, спрямованих на стабільність державних інформаційних систем, протидію зовнішньому впливу та формування критичної свідомості населення [38; 39; 46].

Таблиця 3.2

Пріоритетні напрями захисту економічної незалежності України

(побудовано автором на основі [17, с. 59-75])

Напрям захисту	**Конкретні заходи**	**Відповідальні органи**
Енергетична безпека	Розвиток власного енергетичного виробництва, диверсифікація постачань, модернізація критичної інфраструктури	Міністерство енергетики, НАК «Нафтогаз», РНБО
Фінансова стабільність	Підтримка банківської системи, контроль іноземних інвестицій, запобігання фінансовим ризикам	Національний банк України, Міністерство фінансів
Протидія економічному тиску	Використання санкцій, економічна диверсифікація, стимулювання внутрішнього виробництва	Кабінет Міністрів, Міністерство економіки

Кібербезпека виступає фундаментальним напрямом захисту інформаційної незалежності. Реалізація цього пріоритету включає створення Національного координаційного центру кібербезпеки, захист державних інформаційних систем та постійний моніторинг потенційних загроз. Державні органи, зокрема Держспецзв’язку та РНБО, здійснюють координацію заходів, що спрямовані на запобігання кібератакам та забезпечення стійкості критичної інфраструктури [38; 39; 46].

Інформаційний суверенітет передбачає правове та організаційне регулювання телерадіопростору, протидію дезінформації та розвиток

державних медіа. Міністерство культури та інформаційної політики у взаємодії з Нацрадою з питань телебачення та радіомовлення здійснює моніторинг та контроль контенту, створюючи умови для захисту громадян від маніпуляцій та зовнішнього інформаційного впливу [44; 30; 6].

Освітня та громадська стійкість доповнює заходи технологічного та правового характеру. Підвищення медіаграмотності населення, формування критичного мислення та активне залучення громадських організацій сприяють формуванню інформаційно стійкого суспільства. Ці заходи підсилюють ефективність кіберзахисту та забезпечують довгострокову стабільність інформаційного простору [2; 12; 29, с. 97-104]. Табл. 3.3 відображає ключові напрями та конкретні заходи, що реалізуються відповідними органами для зміцнення інформаційного суверенітету України.

Таблиця 3.3

Пріоритетні напрями захисту інформаційної незалежності України

(побудовано автором на основі [53, с. 126-134])

Напрям захисту	**Конкретні заходи**	**Відповідальні органи**
Кібербезпека	Створення національного координаційного центру кібербезпеки, захист державних інформаційних систем, моніторинг загроз	Держспецзв'язку, РНБО, НКЦК
Інформаційний суверенітет	Регулювання телерадіопростору, протидія дезінформації, розвиток державних медіа	Міністерство культури та інформаційної політики, Нацрада з питань телебачення та радіомовлення
Освітня та громадська стійкість	Підвищення медіаграмотності населення, формування критичного мислення	Міністерство освіти і науки, громадські організації

Захист інформаційної незалежності України є складовою національної безпеки та визначальним фактором забезпечення стійкості держави в умовах глобалізаційних викликів, технологічних загроз та гібридних форм агресії. Пріоритетні напрями цього захисту включають кібербезпеку, інформаційний суверенітет та освітню і громадську стійкість. Кожен із напрямів передбачає комплекс конкретних заходів та визначає відповідальні за їх реалізацію органи

державної влади, що забезпечує системність і координацію дій у сфері інформаційної безпеки [53, с. 126–134].

Напрям кібербезпеки передбачає створення національного координаційного центру кібербезпеки, який функціонує як центральний орган моніторингу та реагування на кібератаки, забезпечуючи захист державних інформаційних систем. До ключових завдань також належить постійний моніторинг загроз інформаційної безпеки, що дозволяє оперативно виявляти потенційні ризики та ефективно їх нейтралізувати. Відповідальними за реалізацію заходів у цій сфері є Держспецзв'язку, РНБО та Національний координаційний центр кібербезпеки (НКЦК), що забезпечує інтеграцію зусиль різних державних структур.

Інформаційний суверенітет спрямований на підтримку контролю держави над інформаційним простором та протидію дезінформації. До основних заходів належить регулювання телерадіопростору, розвиток державних медіа, а також системна протидія інформаційним атакам, спрямованим на вплив на громадську думку та політичну стабільність країни. Міністерство культури та інформаційної політики спільно з Нацрадою з питань телебачення та радіомовлення координують діяльність у цій сфері, забезпечуючи розробку нормативно-правових актів та контроль за їх виконанням.

Освітня та громадська стійкість передбачає підвищення медіаграмотності населення, розвиток критичного мислення та залучення громадян до процесів протидії дезінформації. Підвищення рівня інформаційної обізнаності сприяє зміцненню суспільної стійкості та зменшенню впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів. Відповідальними за реалізацію заходів у цьому напрямі є Міністерство освіти і науки та громадські організації, що дозволяє поєднати державну політику та громадські ініціативи для формування ефективної системи інформаційної стійкості.

Комплексна реалізація зазначених заходів дозволяє Україні забезпечити надійний захист інформаційних ресурсів, підтримати демократичні інститути та підвищити рівень інформаційної безпеки суспільства загалом. Координація дій державних органів із залученням громадських структур виступає ключовим чинником досягнення стабільності та стійкості у сучасних умовах гібридних загроз.

Отже, проведений аналіз пріоритетних напрямів державної політики щодо захисту політичної, економічної та інформаційної незалежності України свідчить про комплексний та системний підхід держави до забезпечення свого суверенітету. Реалізація заходів у сфері політичної незалежності спрямована на зміцнення державних інституцій, захист конституційних прав громадян та підвищення політичної стійкості, що забезпечує ефективне управління та протидію зовнішнім загрозам. Захист економічної самостійності передбачає забезпечення енергетичної безпеки, фінансової стабільності та протидію економічному тиску, що створює умови для стійкого розвитку та мінімізації впливу зовнішніх факторів. Інформаційна незалежність реалізується через кібербезпеку, інформаційний суверенітет та підвищення медіаграмотності населення, що сприяє стійкості суспільства до дезінформації та зовнішнього впливу. Синергія між законодавчими, виконавчими та громадськими інститутами забезпечує цілісність і координацію державної політики, створюючи надійний фундамент для стабільності, безпеки та довгострокового розвитку України.

3.2. Формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період

Формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період є ключовим чинником відновлення життєздатності державних інститутів та модернізації системи публічного управління. Після завершення активної фази воєнних дій держави стикаються з потребою переосмислення фундаментальних принципів своєї суверенності, які більше не обмежуються класичними уявленнями про територіальну цілісність і юридичний статус, а переносяться у площину інституційної спроможності, національної єдності та стійкості до гібридних загроз. Як зазначає Л. А. Арсенович, сучасні безпекові виклики зумовлюють необхідність інтегрованих підходів до захисту критичної інфраструктури, що стає стрижневим елементом підтримання самостійності держави [1, с. 14].

У післявоєнний період суверенітет дедалі більше набуває характеристик «функціональної самостійності», що проявляється у здатності держави забезпечувати внутрішню стабільність, підтримувати ефективну економіку, гарантувати права громадян та нейтралізовувати інформаційні й кібернетичні загрози. На думку І. О. Беспалова, правові механізми інформаційної безпеки стають ключовою передумовою для відновлення повноцінної діяльності держави після конфлікту, оскільки інформаційний простір є одним із найбільш вразливих середовищ у сучасних війнах [2, с. 6]. Тому нова парадигма самостійності включає не лише зовнішньополітичну суб’єктність, а й здатність держави управляти інформаційними потоками, протидіяти пропаганді та дезінформації.

Важливою складовою оновленої моделі державної самостійності є відновлення спроможності політичної системи. Н. П. Гедікова підкреслює, що після масштабних соціальних потрясінь політичні інститути мають здатність до трансформації, адаптації та відновлення легітимності, що є критично необхідним для підтримання суверенного статусу держави [7, с. 23]. Післявоєнний період формує потребу у більш прозорих процедурах ухвалення рішень, посиленні парламентського контролю та інституціоналізації

громадської участі. Це забезпечує стабільність політичного режиму та зміцнює суб'єктність держави на міжнародній арені.

Нова парадигма самостійності також передбачає зміцнення економічної стійкості та розвиток людського капіталу. Як стверджує В. Юрчишин, геоекономічні зміни вимагають від України модернізації економічної структури, розвитку технологічного потенціалу та інтеграції у глобальні виробничі ланцюги, що створює додаткові ресурси для підтримання суверенітету [8, с. 41]. Післявоєнне відновлення економіки визначає можливість держави самостійно реалізовувати соціальну політику, забезпечувати функціонування інфраструктури та підтримувати оборонні спроможності.

Суттєвою ознакою нової парадигми самостійності є посилення ролі децентралізації як інструменту сталого розвитку та демократичної консолідації. Як зазначає Н. С. Ковальов, інститути місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки та стійкості територій, що стало особливо очевидним під час воєнних дій [19, с. 583]. Післявоєнна державна політика має ґрунтуватися на ефективному партнерстві між центральною владою та громадами, що забезпечує гнучкість управлінських рішень і підвищує здатність держави діяти автономно.

У структурі оновленої державної самостійності важливе місце посідає правове забезпечення безпеки. К. С. Ізбаш і С. Л. Деревянкін підкреслюють, що воєнний стан виявив необхідність оновлення нормативно-правової бази, удосконалення механізмів санкційної політики, забезпечення кібербезпеки та реінтеграції деокупованих територій [14, с. 215]. Суверенна держава має не лише політичне право на самостійність, але й інституційні можливості її захищати – через ефективні правові процедури та сучасні інструменти державного управління.

Не менш важливим елементом є соціальна стійкість, що забезпечує інтеграцію суспільства та підвищення довіри до держави. За висновками О. В. Панькової та О. Ю. Касперович, повоєнний період супроводжується

трансформацією соціально-трудових відносин, зростанням ролі соціального діалогу та необхідністю забезпечення гідних умов праці, що зміцнює внутрішню єдність держави [28, с. 82]. Соціальна згуртованість стає тим фундаментом, який дозволяє державі відновити свою суб'єктність і посилити стійкість перед зовнішніми впливами.

Таким чином, нова парадигма державної самостійності у післявоєнний період характеризується комплексністю, багатовимірністю та інтегрованістю управлінських рішень. Вона включає посилення інституційної спроможності, модернізацію економіки, зміцнення інформаційної та кібернетичної безпеки, розвиток політичної системи, децентралізацію та соціальну стійкість. Суверенітет у XXI столітті постає не лише як юридична категорія, а як здатність держави забезпечити сталість своїх стратегічних функцій, що визначає перспективи її розвитку та зміцнення на міжнародній арені.

Формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період є ключовим аспектом забезпечення стійкості національної безпеки та відновлення функціональності державних інституцій. В умовах постконфліктного відновлення стратегічним завданням державної політики стає не лише відновлення економічних і соціальних структур, а й зміцнення політичної незалежності через комплексний розвиток системи публічного управління, забезпечення прав і свобод громадян та протидію зовнішньому впливу. Зміцнення державних інституцій виступає основним напрямом захисту політичної незалежності післявоєнної України (табл. 3.4). Воно передбачає реформування системи публічного управління, децентралізацію влади та удосконалення законодавчої бази, що забезпечує ефективність функціонування державних органів та їх здатність реагувати на сучасні виклики. Виконання цих завдань покладається на Кабінет Міністрів, Верховну Раду та органи місцевого самоврядування [5, с. 17-21; 19, с. 581].

Таблиця 3.4

Пріоритетні напрями захисту політичної незалежності України
(побудовано автором на основі [5, с. 17-21; 19, с. 581-586; 36; 37])

Напрям захисту	Конкретні заходи	Відповідальні органи
Зміцнення державних інституцій	Реформа системи публічного управління, децентралізація влади, удосконалення законодавчої бази	Кабінет Міністрів, Верховна Рада, органи місцевого самоврядування
Захист конституційних прав громадян	Забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованих територіях, моніторинг дотримання законодавства	Служба безпеки України, Міністерство юстиції
Підвищення політичної стійкості держави	Протидія зовнішньому втручанню, посилення національної ідентичності	РНБО, Міністерство закордонних справ

Захист конституційних прав громадян є наступним критично важливим напрямом, який зосереджений на гарантуванні прав і свобод громадян, особливо на тимчасово окупованих територіях, а також на здійсненні моніторингу дотримання законодавства. Реалізація цього напряму забезпечує легітимність державної влади та формує довіру населення до державних інституцій. Основними відповідальними органами виступають Служба безпеки України та Міністерство юстиції [31; 63, с. 55-60]. Підвищення політичної стійкості держави доповнює попередні заходи, оскільки передбачає активну протидію зовнішньому втручанню та посилення національної ідентичності. Такий комплекс заходів формує внутрішню стабільність і підвищує здатність держави протистояти гібридним загрозам, залучаючи до процесу РНБО та Міністерство закордонних справ [8, с. 103; 65, с. 127-133; 23, с. 136-143]. Формування нової парадигми політичної самостійності післявоєнної України є системним процесом, що інтегрує розвиток інституцій, забезпечення прав громадян та протидію зовнішнім впливам.

Економічна незалежність держави у післявоєнний період виступає одним із ключових факторів забезпечення стабільності та суверенітету. Вона визначає здатність країни ефективно відновлювати економіку, захищати стратегічні ресурси та протидіяти зовнішньому економічному тиску. Формування комплексної системи заходів, спрямованих на забезпечення енергетичної безпеки, фінансової стабільності та протидію економічному

тиску, є пріоритетом державної політики та невід'ємною складовою післявоєнного відновлення (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Пріоритетні напрями захисту економічної незалежності України (побудовано автором на основі [17, с. 59-75; 53, с. 126-134])

Напрям захисту	Конкретні заходи	Відповідальні органи
Енергетична безпека	Розвиток власного енергетичного виробництва, диверсифікація постачань, модернізація критичної інфраструктури	Міністерство енергетики, НАК «Нафтогаз», РНБО
Фінансова стабільність	Підтримка банківської системи, контроль іноземних інвестицій, запобігання фінансовим ризикам	Національний банк України, Міністерство фінансів
Протидія економічному тиску	Використання санкцій, економічна диверсифікація, стимулювання внутрішнього виробництва	Кабінет Міністрів, Міністерство економіки

Енергетична безпека виступає першочерговим напрямом захисту економічної незалежності. Вона включає розвиток власного енергетичного виробництва, диверсифікацію постачань та модернізацію критичної інфраструктури, що дозволяє зменшити залежність від зовнішніх джерел та підвищити стабільність енергетичної системи держави. Відповідальними за реалізацію цих заходів є Міністерство енергетики, НАК «Нафтогаз» та РНБО [1, с. 7; 52, с. 115-142; 64, с. 152-159]. Фінансова стабільність виступає наступним критично важливим напрямом, оскільки від неї залежить здатність економіки ефективно функціонувати у постконфліктних умовах. Сюди входить підтримка банківської системи, контроль іноземних інвестицій та запобігання фінансовим ризикам. Основними відповідальними органами виступають Національний банк України та Міністерство фінансів, які забезпечують надійне регулювання грошово-кредитної та інвестиційної політики держави [70]. Протидія економічному тиску доповнює попередні заходи та включає використання санкцій, економічну диверсифікацію та стимулювання внутрішнього виробництва. Ці заходи спрямовані на зміцнення внутрішнього ринку, підвищення конкурентоспроможності національної продукції та зменшення негативного впливу зовнішніх факторів. Виконання

цих завдань забезпечується Кабінетом Міністрів та Міністерством економіки [17, с. 59-75; 53, с. 126-134]. Захист економічної незалежності держави у післявоєнний період передбачає інтеграцію енергетичної безпеки, фінансової стабільності та протидії економічному тиску в єдину систему заходів.

Інформаційна незалежність є невід'ємною складовою національної безпеки та суверенітету держави у післявоєнний період. Вона визначає здатність держави ефективно захищати власне інформаційне середовище, протидіяти зовнішньому впливу та формувати стійке інформаційне поле для суспільства (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Пріоритетні напрями захисту інформаційної незалежності України

(побудовано автором на основі [44; 30])

Напрям захисту	**Особливості**	**Відповідальні органи**
Кібербезпека	Створення національного координаційного центру кібербезпеки, захист державних інформаційних систем, моніторинг загроз	Держспецзв'язку, РНБО, НКЦК
Інформаційний суверенітет	Регулювання телерадіопростору, протидія дезінформації, розвиток державних медіа	Міністерство культури та інформаційної політики, Нацрада з питань телебачення та радіомовлення
Освітня та громадська стійкість	Підвищення медіаграмотності населення, формування критичного мислення	Міністерство освіти і науки, громадські організації

В умовах глобалізації та цифровізації особливого значення набуває забезпечення кібербезпеки, підтримка інформаційного суверенітету та розвиток громадської та освітньої стійкості населення. Кібербезпека виступає першочерговим напрямом захисту інформаційної незалежності держави. Створення національного координаційного центру кібербезпеки, захист державних інформаційних систем та моніторинг загроз дозволяють своєчасно виявляти та нейтралізувати кібернетичні атаки, зменшуючи ризики порушення критично важливої інфраструктури. Відповідальними за

реалізацію цих заходів є Держспецзв'язку, РНБО та Національний координаційний центр кібербезпеки (НКЦК) [38; 39; 46; 40].

Інформаційний суверенітет передбачає регулювання телерадіопростору, протидію дезінформації та розвиток державних медіа. Ці заходи спрямовані на формування національної інформаційної політики, збереження об'єктивності медіапростору та протидію зовнішньому впливу на свідомість громадян. Основними відповідальними органами у цьому напрямі виступають Міністерство культури та інформаційної політики та Національна рада з питань телебачення та радіомовлення [44; 30].

Освітня та громадська стійкість доповнює попередні напрями, формуючи критичне мислення та медіаграмотність населення. Підвищення рівня обізнаності громадян щодо джерел інформації та методів їх перевірки сприяє зменшенню впливу дезінформації та зміцненню національної ідентичності. Відповідальними органами за реалізацію цих заходів є Міністерство освіти і науки та громадські організації [2; 12; 29, с. 97-104]. Захист інформаційної незалежності України у післявоєнний період потребує комплексного підходу, що інтегрує кібербезпеку, підтримку інформаційного суверенітету та підвищення громадської та освітньої стійкості.

Отже, формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період є багатовимірним та системним процесом, який інтегрує політичні, економічні та інформаційні аспекти національної безпеки. Політична самостійність передбачає зміцнення державних інституцій, захист конституційних прав громадян та підвищення політичної стійкості держави, що забезпечує ефективність управління, легітимність влади та здатність протидіяти зовнішньому впливу. Економічна незалежність базується на забезпеченні енергетичної безпеки, фінансової стабільності та протидії економічному тиску, що створює умови для стабільного відновлення економіки та збереження стратегічних ресурсів. Інформаційна незалежність формується через розвиток кібербезпеки, підтримку інформаційного суверенітету та підвищення медіаграмотності населення, що забезпечує стійке

інформаційне середовище та зміцнює національну ідентичність. У сукупності ці заходи створюють основу нової парадигми державної самостійності, спрямованої на відновлення функціональності державних інституцій, захист прав громадян та забезпечення стабільності й безпеки України в умовах післявоєнного періоду.

3.3. Пропозиції щодо вдосконалення публічного управління у сфері збереження суверенітету та незалежності

У післявоєнний період посилення публічного управління у сфері збереження суверенітету та незалежності набуває стратегічного значення, оскільки саме ефективність державних інституцій та адаптивність системи публічного управління визначають здатність держави протидіяти зовнішнім загрозам. Сучасні виклики, пов’язані з трансформацією міжнародної безпекової архітектури, вимагають формування нових механізмів координації між органами влади, підвищення їх спроможності до превентивного управління та забезпечення стійкості держави в умовах багатовимірних ризиків.

Одним із ключових напрямів удосконалення державного управління є зміцнення оборонно-безпекового сектору шляхом інтеграції сучасних технологій, розвитку системи стратегічних комунікацій та підвищення ефективності цивільно-військової взаємодії. Це передбачає модернізацію інфраструктури безпеки, цифровізацію процесів управління оборонними ресурсами, а також забезпечення сталої взаємодії між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та міжнародними партнерами. Своєчасне впровадження таких заходів сприятиме формуванню комплексної системи стримування та зміцненню стійкості держави до зовнішнього тиску.

Не менш важливим аспектом є підвищення ефективності дипломатичної діяльності та зміцнення міжнародних альянсів, які забезпечують політичну, економічну й безпекову підтримку. Зовнішньополітична стратегія має

ґрунтуватися на багатовекторності, активізації участі у міжнародних організаціях та поглибленні двостороннього співробітництва з державами-партнерами. Такий підхід дозволяє не лише зміцнити міжнародні гарантії безпеки, а й сформувати сприятливі умови для повоєнного відновлення, залучення інвестицій та інтеграції в європейський безпековий простір.

Важливою складовою державної політики у сфері збереження суверенітету та незалежності є забезпечення економічної стійкості. Формування збалансованої фіскальної політики, диверсифікація джерел державних доходів, розвиток критичної інфраструктури та інноваційної економіки дозволяють мінімізувати залежність від зовнішніх факторів. Підвищення енергонезалежності та розширення внутрішнього ринку також сприяють зміцненню економічного суверенітету та зменшенню вразливості до зовнішнього впливу.

Окреме значення має розвиток суспільної стійкості, який забезпечує збереження незалежності через формування згуртованого соціуму, підвищення рівня громадянської свідомості та підтримку демократичних цінностей. Це включає модернізацію механізмів національно-патріотичного виховання, удосконалення комунікацій держави з громадянами, розвиток культури інформаційної безпеки та протидії дезінформації. Сильний громадянський сектор стає ключовим елементом системи безпеки, здатним підтримувати державні інституції в умовах кризи.

Удосконалення державної політики у сфері збереження суверенітету та незалежності передбачає комплексний підхід, що охоплює безпекові, дипломатичні, економічні та суспільні виміри. Реалізація запропонованих заходів сприятиме формуванню стійкої державної системи, здатної адаптуватися до сучасних викликів, забезпечувати ефективне управління та гарантувати національні інтереси в довгостроковій перспективі.

Сучасний етап розвитку української державності характеризується необхідністю посилення суверенітету та незалежності в умовах зовнішніх загроз, воєнного стану та активної міжнародної підтримки. Це зумовлює

актуальність вдосконалення державної політики у сфері захисту політичних, економічних та інформаційних аспектів державної незалежності. Важливим завданням є формування системного підходу до підвищення ефективності державних інституцій, забезпечення прав громадян і зміцнення політичної стійкості суспільства, що дозволяє забезпечити надійне функціонування державних механізмів у складних умовах сучасної геополітичної та соціально-економічної нестабільності (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Пропозиції щодо вдосконалення політичних аспектів державної політики (побудовано автором на основі [8, с. 103; 65, с. 127-133)

Напрям	**Конкретні пропозиції**	**Відповідальні органи**
Зміцнення державних інституцій	Посилення ефективності роботи органів влади, модернізація системи публічного управління, покращення координації між органами	Кабінет Міністрів, Верховна Рада, органи місцевого самоврядування
Забезпечення прав громадян	Створення механізмів швидкого реагування на порушення прав на територіях, постраждалих від війни	Міністерство юстиції, Служба безпеки України
Підвищення політичної стійкості	Розробка програм національної ідентичності, посилення дипломатичних зв’язків, протидія зовнішньому впливу	РНБО, Міністерство закордонних справ

Удосконалення державних інституцій передбачає посилення ефективності роботи органів влади, модернізацію системи публічного управління та підвищення рівня координації між центральними і місцевими органами. Такий підхід дозволяє зменшити дублювання функцій, підвищити оперативність прийняття рішень і забезпечити прозорість управлінських процесів. Водночас модернізація державного управління сприяє формуванню більш професійного та компетентного апарату, здатного швидко реагувати на зміни в політичному та економічному середовищі, а також інтегрувати зусилля різних органів влади для досягнення стратегічних цілей. Кабінет Міністрів, Верховна Рада та органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за реалізацію цих заходів, що дозволяє забезпечити комплексність реформ та послідовність їх впровадження.

Забезпечення прав громадян виступає ключовим аспектом державної політики, що спрямований на захист основних конституційних свобод та гарантій населення, особливо в умовах воєнного конфлікту та тимчасової окупації окремих територій. Формування систем швидкого реагування на порушення прав, моніторинг їх дотримання та надання ефективної правової допомоги постраждалим створюють умови для підтримки легітимності держави та підвищення довіри населення до органів влади. Міністерство юстиції та Служба безпеки України відповідають за реалізацію цих заходів, поєднуючи правові та безпекові механізми захисту громадян, що дозволяє оперативно реагувати на виклики та забезпечувати стабільність у регіонах, постраждалих від війни.

Підвищення політичної стійкості держави включає комплекс заходів, спрямованих на протидію зовнішньому впливу, зміцнення національної ідентичності та розвиток дипломатичних зв’язків. Розробка програм національної ідентичності та активізація міжнародної співпраці дозволяють зміцнювати імідж України на глобальному рівні та формувати суспільну згуртованість. За реалізацію цих заходів відповідають РНБО та Міністерство закордонних справ, що забезпечує системну координацію зовнішньополітичної діяльності та створює умови для ефективного реагування на інформаційні та політичні загрози.

Реалізація зазначених пропозицій сприяє підвищенню ефективності державного управління, забезпеченню прав громадян та зміцненню політичної стійкості суспільства. Вона формує цілісну систему заходів, яка дозволяє інтегрувати законодавчі, виконавчі та громадські інститути у процесах захисту суверенітету та незалежності України. Такий підхід створює надійний фундамент для стабільного розвитку держави, забезпечує її здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, а також сприяє формуванню довгострокової безпеки та стабільності політичної системи.

Вдосконалення економічних аспектів державної політики є ключовим елементом забезпечення національної незалежності та суверенітету України.

У сучасних умовах воєнного стану, зовнішніх економічних тисків та глобальної нестабільності актуальним завданням стає формування ефективних механізмів державного регулювання, здатних підтримувати стійкість економіки, відновлювати критично важливу інфраструктуру та стимулювати внутрішнє виробництво. Комплексний підхід до економічної політики дозволяє державі не лише мінімізувати негативні наслідки зовнішніх та внутрішніх криз, а й створювати передумови для довгострокового розвитку та конкурентоспроможності національної економіки [70; 28, с. 78–104].

Одним із пріоритетних напрямів є відновлення критичної інфраструктури, що включає енергетичні, транспортні та комунальні системи, а також модернізацію промислових підприємств. Відновлення та модернізація цих секторів забезпечує безперервне функціонування стратегічно важливих галузей, зменшує ризики від зовнішніх економічних шоків і підвищує стійкість державної економіки. Модернізація промисловості сприяє підвищенню продуктивності, ефективності виробництва та адаптації підприємств до сучасних технологічних стандартів. Міністерство енергетики, Міністерство інфраструктури та місцеві органи влади відповідають за реалізацію цих заходів, забезпечуючи системну координацію дій на національному та регіональному рівнях (табл. 3.8). Економічна стабілізація виступає наступним важливим напрямом державної політики. Вона передбачає підтримку малого та середнього бізнесу, контроль рівня інфляції та надання фінансової допомоги регіонам, постраждалим від воєнних дій.

Таблиця 3.8

Пропозиції щодо вдосконалення економічних аспектів державної політики (побудовано автором на основі [70; 28, с. 78-104])

Напрям	Конкретні пропозиції	Відповідальні органи
Відновлення критичної інфраструктури	Розбудова енергетичних, транспортних та комунальних систем, модернізація промисловості	Міністерство енергетики, Мінінфраструктури, місцеві органи влади
Економічна стабілізація	Підтримка малого та середнього бізнесу, контроль інфляції, надання фінансової допомоги постраждалим регіонам	Міністерство фінансів, Національний банк України
Стимулювання внутрішнього виробництва	Локалізація виробництва, розвиток оборонного та інноваційного секторів	Міністерство економіки, Державне агентство з питань інвестицій

Підтримка підприємництва сприяє збереженню робочих місць, стимулюванню економічної активності та формуванню стабільного внутрішнього ринку. Контроль інфляції та фінансове регулювання забезпечують стабільність грошово-кредитної системи, що є критично важливим для захисту купівельної спроможності населення та довіри до банківської системи. Реалізація цих заходів покладається на Міністерство фінансів та Національний банк України, що гарантує узгодженість фінансової та макроекономічної політики держави.

Стимулювання внутрішнього виробництва є додатковим стратегічним інструментом для забезпечення економічної незалежності. Це включає локалізацію виробництва, розвиток оборонного та інноваційного секторів, що дозволяє зменшити залежність від імпорту та забезпечити технологічну самодостатність країни. Підтримка національних виробників створює сприятливі умови для інвестицій, сприяє розвитку високотехнологічних галузей та підвищує загальний рівень економічної безпеки держави. Відповідальними за реалізацію цих заходів є Міністерство економіки та Державне агентство з питань інвестицій, що забезпечує комплексну координацію державної політики та залучення ресурсів для стимулювання внутрішнього виробництва. Варто відзначити, що реалізація запропонованих

заходів у табл. 3.8 дозволяє не лише відновлювати економічну інфраструктуру, стабілізувати фінансову систему та підтримувати бізнес, а й формувати умови для довгострокового розвитку, технологічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Такий підхід забезпечує інтеграцію державних органів у процеси управління, створює надійний фундамент для економічної безпеки та сприяє зміцненню суверенітету України.

Сучасний інформаційний простір є важливим елементом національної безпеки та суверенітету держави. Зростання кіберзагроз, активне поширення дезінформації та вплив зовнішніх інформаційних кампаній вимагають формування комплексної державної політики, спрямованої на захист інформаційних ресурсів та підвищення стійкості суспільства до інформаційних впливів. Вдосконалення інформаційних аспектів державної політики передбачає інтеграцію правових, технологічних та освітніх заходів, які забезпечують захист державних систем, контроль над інформаційним простором та розвиток медіаграмотності населення (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Пропозиції щодо вдосконалення інформаційних аспектів державної політики (побудовано автором на основі [2; 12; 29, с. 97-104])

Напрям	**Конкретні пропозиції**	**Відповідальні органи**
Кібербезпека	Захист державних інформаційних систем, створення національних центрів кібербезпеки, протидія кібератакам	Держспецзв'язку, РНБО, Нацкоординаційний центр кібербезпеки
Інформаційний суверенітет	Розвиток державних медіа, контроль дезінформації, регулювання телерадіопростору	Міністерство культури та інформаційної політики, Нацрада з питань телебачення
Громадська медіаграмотність	Освітні програми для населення, підвищення критичного мислення, навчання користуванню інформаційними ресурсами	Міністерство освіти, громадські організації

Кібербезпека виступає фундаментальним напрямом захисту інформаційної незалежності. Вона охоплює заходи щодо захисту державних

інформаційних систем від зовнішніх та внутрішніх загроз, створення національних центрів кібербезпеки та оперативне реагування на кібератаки. Розбудова та функціонування таких центрів дозволяє забезпечити моніторинг критичної інфраструктури, своєчасне виявлення потенційних загроз та їх ефективну нейтралізацію. Держспецзв'язку, РНБО та Національний координаційний центр кібербезпеки відповідають за координацію заходів у цій сфері, що забезпечує інтеграцію державних структур та підвищує ефективність реагування на сучасні кіберзагрози.

Інформаційний суверенітет передбачає підтримку держави у контролі над інформаційним простором, протидію дезінформації та розвиток державних медіа. Основні заходи включають регулювання телерадіопростору, забезпечення прозорості медіа-контенту та активне протидіяння інформаційним атакам, які можуть впливати на громадську думку та політичну стабільність. Міністерство культури та інформаційної політики спільно з Нацрадою з питань телебачення відповідають за реалізацію цих заходів, що дозволяє формувати нормативно-правову базу та контролювати дотримання стандартів у сфері медіа.

Розвиток громадської медіаграмотності доповнює технічні та правові заходи, забезпечуючи підвищення критичного мислення населення та формування компетенцій щодо використання інформаційних ресурсів. Освітні програми, тренінги та просвітницькі кампанії сприяють зниженню ефективності дезінформаційних впливів, формуванню інформаційно стійкого суспільства та підвищенню рівня інформаційної обізнаності громадян. Впровадження цих заходів здійснюється Міністерством освіти та громадськими організаціями, що забезпечує поєднання державних і громадських ініціатив у формуванні надійної системи інформаційної безпеки. Комплексна реалізація пропозицій щодо вдосконалення інформаційної політики дозволяє Україні забезпечити захист інформаційних ресурсів, зменшити вразливість держави до зовнішніх та внутрішніх загроз, а також формувати активне, критично мисляче суспільство. Координація дій

державних органів із залученням освітніх і громадських структур виступає ключовим фактором досягнення стійкості інформаційного простору та посилення національної безпеки у сучасних умовах.

Отже, проведений аналіз пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері збереження суверенітету та незалежності свідчить про необхідність комплексного підходу, який охоплює політичні, економічні та інформаційні аспекти державного управління. У політичній сфері пріоритетом є зміцнення державних інституцій, забезпечення прав громадян та підвищення політичної стійкості, що дозволяє підвищити ефективність управлінських процесів, формувати суспільну довіру та протидіяти зовнішньому впливу. Економічна політика, орієнтована на відновлення критичної інфраструктури, стабілізацію фінансової системи та стимулювання внутрішнього виробництва, сприяє зміцненню економічної незалежності та забезпечує умови для довгострокового розвитку держави. Інформаційна безпека та розвиток медіаграмотності громадян формують стійкий інформаційний простір, що мінімізує ризики дезінформації та кібератак. Реалізація цих заходів у взаємозв’язку дозволяє створити ефективну систему захисту національних інтересів, підвищити рівень державного суверенітету та забезпечити стійкість України до зовнішніх та внутрішніх загроз, закладаючи основу для стабільного розвитку політичної, економічної та соціальної сфер.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Історична еволюція концепції незалежності в Україні засвідчує її тривалу та багатовимірну трансформацію – від ранніх форм державної суб'єктності Київської Русі та козацької доби до сучасного розуміння, що охоплює політичний, безпековий, управлінський, соціокультурний та цивілізаційний виміри. Аналіз ключових історичних етапів демонструє, що незалежність не є статичним явищем, а формується під впливом зовнішньополітичних викликів, національно-визвольних змагань, процесів модернізації та загроз суверенітету. У пострадянський і особливо у постмайданний період відбулося суттєве переосмислення її змісту – від юридичного закріплення до усвідомлення незалежності як умови виживання держави та основи консолідації суспільства. Сучасне розуміння незалежності характеризується інтеграцією аспектів оборони, інформаційної та кібербезпеки, децентралізації, євроінтеграції та суспільної стійкості, що відображає зміну державних пріоритетів в умовах збройної агресії та глобальних трансформацій. Таким чином, концепція незалежності України перетворилася на багатовекторну систему, що визначає стратегічні напрями розвитку державної політики та забезпечує її здатність ефективно реагувати на виклики XXI століття.

Уточнення змісту понять «незалежність», «держава», «публічне управління» та «державна політика» дозволяє сформувати цілісне теоретико-методологічне підґрунтя для аналізу сучасних трансформацій державності України. Незалежність постає не лише як конституційно-правовий статус, а як багатовимірна динамічна категорія, що охоплює політичну суб'єктність, спроможність до оборони, інформаційну стійкість та інституційну адаптивність. Держава, у свою чергу, розглядається як інституційний та правовий механізм реалізації суверенітету, здатний трансформувати свої функції під впливом воєнних, безпекових та управлінських викликів. Публічне

управління виступає практичним інструментом втілення державної волі, спрямованим на захист прав громадян, забезпечення національної безпеки, управління суспільними процесами та реагування на ризики різної природи. Сукупний аналіз цих понять демонструє їхню взаємозалежність та системотворчу роль у формуванні стратегічного курсу України в умовах війни та глобальних трансформацій, що робить їх уточнення необхідним для подальшого наукового обґрунтування державної політики у сфері збереження суверенітету та зміцнення національної стійкості.

Трансформація розуміння незалежності країни як складової державної політики ґрунтується на поєднанні системного, міждисциплінарного та практикоорієнтованого підходів, що дозволяють комплексно оцінити зміну її змісту під впливом сучасних загроз і трансформацій державності. Принципи національної безпеки, верховенства права, територіальної цілісності, демократичності, інформаційної стійкості та багаторівневого врядування забезпечують теоретичну рамку для дослідження, визначаючи незалежність як багатовимірну категорію, що охоплює політичний, правовий, безпековий, інформаційний і адміністративний аспекти. Використання нормативно-правового, інституційного, системного, порівняльного та прогностичного методів дає змогу простежити еволюцію підходів до розуміння незалежності та виявити ключові чинники, які впливають на формування сучасної державної політики в цій сфері. Такий методологічний комплекс забезпечує наукову обґрунтованість аналізу та сприяє формуванню цілісного бачення того, як змінюється роль незалежності в управлінні державою в умовах гібридних викликів, війни та глобальних трансформацій.

Роль державного управління у збереженні та зміцненні незалежності України полягає у формуванні цілісної системи рішень та механізмів, спрямованих на захист суверенітету, стійкість державних інститутів і здатність країни протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам. У сучасних умовах війни та гібридних викликів державна політика стає ключовим інструментом, що поєднує оборонні, безпекові, інформаційні, соціальні та

зовнішньополітичні заходи, формуючи багатовимірний простір підтримки незалежності. Її ефективність визначається здатністю держави забезпечувати обороноздатність, захищати критичну інфраструктуру, протидіяти дезінформації, підтримувати громадян та розвивати міжнародні партнерства, що комплексно зміцнює національну стійкість. Саме завдяки стратегічному плануванню, адаптивності нормативно-правової бази та посиленню інституційної спроможності державна політика трансформує класичне розуміння незалежності, наповнюючи його новим змістом, який відповідає умовам повномасштабної агресії та глобальної нестабільності.

Незалежність України в умовах євроінтеграційного курсу набула нового змісту, оскільки державна політика сьогодні спрямована не лише на збереження суверенітету, а й на глибоку трансформацію управлінських інститутів відповідно до європейських стандартів. Євроінтеграція виступає каталізатором модернізації, яка охоплює безпековий сектор, систему державної служби, регіональне управління та інформаційну політику, формуючи комплексну стійкість країни до зовнішніх і внутрішніх викликів. Війна значною мірою прискорила цей процес, водночас загострivши потребу в оновленні стратегій національної безпеки, які еволюціонували до моделі проактивної, інтегрованої та інституційно стійкої політики. У таких умовах євроінтеграційний вибір стає не альтернативою, а інструментом зміцнення державності: через децентралізацію, гармонізацію законодавства, зміцнення кіберзахисту, розвиток стратегічних комунікацій та соціальної сфери формується нова архітектура державної політики, що поєднує цінності демократичності, верховенства права та національної безпеки. Саме взаємодія незалежності та інтеграції до ЄС сьогодні визначає стратегічну траєкторію України, забезпечуючи умови для стійкого розвитку, відновлення та поглиблення суб’єктності держави на міжнародній арені.

Сучасне трактування незалежності України в умовах воєнного стану та активної міжнародної підтримки демонструє її багатовимірний і динамічний характер, у якому правові, інституційні, соціальні та зовнішньополітичні

компоненти взаємодіють як єдина система забезпечення суверенітету. Воєнні події 2022-2024 рр. спричинили переосмислення незалежності як практичної здатності держави протистояти агресії, підтримувати функціонування інституцій та забезпечувати життєздатність суспільства в умовах надзвичайних викликів. При цьому міжнародна підтримка – військова, фінансова, політична та гуманітарна – стала невід'ємною частиною механізму збереження державності, створивши додатковий рівень гарантій безпеки та підсилення суверенних рішень. У таких умовах незалежність постає не як статичний юридичний статус, а як комплексна характеристика стійкості держави, що формується через дієву систему управління, мобілізацію суспільства, ефективні інституції та інтегрованість у міжнародні безпекові структури. Саме поєднання внутрішніх зусиль та зовнішньої підтримки дозволяє Україні не лише утримувати, а й зміцнювати свою суб'єктність і визначати стратегічні напрями розвитку у майбутньому.

Пріоритетні напрями публічної політики щодо захисту політичної, економічної та інформаційної незалежності України визначаються комплексним підходом, який поєднує посилення державних інституцій, захист конституційних прав громадян, забезпечення економічної стабільності та стійкості критичної інфраструктури, а також формування інформаційного суверенітету та громадської стійкості. Реалізація цих напрямів передбачає інтеграцію законодавчих, організаційних, технологічних і соціальних заходів, координацію діяльності центральних та місцевих органів влади, а також активну взаємодію з міжнародними партнерами. Такий підхід забезпечує стійкість держави до зовнішніх загроз, підтримку національної безпеки та створює передумови для довгострокового розвитку України в умовах сучасних геополітичних та інформаційних викликів.

Формування нової парадигми державної самостійності в післявоєнний період є комплексним процесом, що охоплює політичні, економічні та інформаційні аспекти національної безпеки. Воно передбачає зміцнення державних інституцій, захист конституційних прав громадян та підвищення

політичної стійкості, забезпечення енергетичної та фінансової стабільності, протидію економічному тиску, а також розвиток кібербезпеки та інформаційного суверенітету. Такий системний підхід створює основу для відновлення функціональності держави, захисту прав громадян і забезпечення національної безпеки, що є ключовою умовою зміцнення незалежності України у післявоєнний період.

У результаті проведеного дослідження було підтверджено висунуту гіпотезу, згідно з якою трансформація механізмів публічної влади в Україні в період незалежності відбувалася під впливом демократичних перетворень, євроінтеграційних процесів та реформ децентралізації. Встановлено, що зазначені трансформації сприяли зміні ролі держави, розширенню повноважень органів місцевого самоврядування та впровадженню нових форм взаємодії між владою і громадянським суспільством, що загалом підтверджує обґрунтованість висунутої гіпотези.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що пропозиції щодо вдосконалення державної політики у сфері збереження суверенітету та незалежності України передбачають комплексний підхід, який охоплює безпекові, політичні, економічні та інформаційні напрями. Їх реалізація спрямована на посилення ефективності державних інституцій, забезпечення прав громадян, підвищення політичної стійкості, відновлення критичної інфраструктури, стабілізацію економіки та розвиток національної інформаційної безпеки. Такі заходи дозволяють створити інтегровану систему державного управління, здатну оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, зміцнювати національний суверенітет, підтримувати економічну самодостатність і забезпечувати стійкість суспільства до інформаційних загроз, що є ключовими чинниками довгострокової безпеки та стабільності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсенович Л. А. Парадигма захисту критичної інфраструктури в системі національної безпеки України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 8. URL: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.8.7 (дата звернення: 19.11.2025)

2. Беспалов І. О. Правові засади інформаційної безпеки під час дії правового режиму воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування.* 2024. № 11. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-11-01-05/2024-11-01-05 (дата звернення: 19.11.225).

3. Бітель Р. Екскурс у поняття «національної безпеки» як фактор розвитку держави, суспільства, особи. Основні загрози національній безпеці України. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. Вип. 19. С. 22–28.

4. Борисов О. Ю. Нормативно-правова база забезпечення інформаційної безпеки України: сучасні проблеми та відправні точки їх вирішення. *Інформація і право*. 2020. № 4(35). С. 113–118.

5. Варич О. Г. Вектори трансформації основних функцій держави в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 86. Ч. 1. С. 17–21.

6. Відбулось перше засідання Експертної Ради з розробки концепції інформаційної безпеки та з питань розвитку інформаційного простору. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/248043524 (дата звернення: 19.11.2025).

7. Гедікова Н. П. Трансформація політичної системи України в контексті сучасних викликів. *Політичне життя*. 2024. Лютий. С. 21–28.

8. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ : Центр Разумкова, 2022. 103 с.

9. Грень Т. Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Том 33 (72). № 6. С. 80-84.

10. Державне та регіональне управління сталим розвитком : конспект лекцій / І.С. Поточилова. Миколаїв : МНАУ, 2025. 235 с.

11. Децентралізація 2024: підсумки року. Децентралізація в Україні. URL: https://decentralization.ua/news/19071 (дата звернення: 19.11.2025)

12. Дорошенко Т. В. Проблемні питання забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах повномасштабної агресії. *Наукові перспективи*, 2024. № 4(46). С. 159–169.

13. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дем біцький, Е. М. Лібанова, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с.

14. Ізбаш К. С., Деревянкін С. Л. Національна безпека України в умовах воєнного стану: сучасний стан. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2024. № 1. С. 213–217.

15. Інституційна (не)спроможність держави в Україні: як розірвати замкнене коло : монографія / кол. авт.: Галина Зеленько (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 480 с.

16. Камінська Н. В. Деокупація як інструмент відновлення територіальної цілісності України: загальнотеоретична характеристика та тенденції законотворчості. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 1. С. 50–69.

17. Камінська Н. В., Пожидаєва М. А. Правова природа санкцій та їх ефективність у протидії російському вторгненню. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України.* 2022. № 2. С. 59–75.

18. Клочко А. О., Семенець-Орлова І. А. Інструменти впровадження державної політики у сфері оборонної промисловості в умовах реформування. *Публічне урядування.* 2023. № 4 (37). С. 29–38.

19. Ковальов Н. С. Децентралізація як інструмент зміцнення національної безпеки: правовий аспект. 2025. Вип. 2. С. 581-586.

20. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. URL: https://surl.li/dwibbn (дата звернення: 19.11.2025)

21. Кучменко В. О., Тишкул Я. А. Оцінка сучасного стану національної безпеки України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 4. С. 41–50.

22. Лаврук О. В. Сутність поняття державної політики. *Університетські наукові записки*. 2018. № 3-4. С. 254–263.

23. Лепська Н. Геополітична маргіналізація держави в умовах трансформації світоустрою. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2020. Вип. 33. С. 136–143.

24. Лига А. І. Правові засади державної політики у сфері захисту прав споживачів. *Juridical scientific and electronic journal*. 2023. № 8. С. 191–196.

25. Лопатченко І. М., Помаза-Пономаренко А. Л., Батир Ю. Г. Державне регулювання у сфері інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану. *Вісник національного університету цивільного захисту України, серія «Державне управління»*. 2024. № 1(20). С. 14–24.

26. Мельник Я.Я. Дезінтеграція у правовій системі як правотворчий процес. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 36-41.

27. Новородовський В. Інформаційна безпека України в умовах російської агресії. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2020. № 9. С. 150–179.

28. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Соціальний діалог і трудова сфера України в умовах воєнного стану, євроінтеграції, цифровізації: проблеми та перспективи для повоєнного відновлення. *Економіка промисловості.* 2023. № 2(102). С. 78-104.

29. Панфілова Ю. М., Коба В. В. Трансформація зовнішньої політики держави: роль інформаційної безпеки у сучасному світі. *Сучасний науковий журнал*. 2024. № 5 (3). С. 97–104.

30. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 2. Документ 2-2015-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 20.03.2018, підстава – 169-2018-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-п#Text (дата звернення: 19.11.2025).

31. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квіт. 2014 р. № 1207-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст.892. Документ 1207-VII, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.05.2024, підстава – 3687-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text (дата звернення: 19.11.2025)

32. Про внесення змін до Положення про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України і Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України: Постанова КМУ від 13 травня 2022 р. № 585. Документ 585-2022-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 05.02.2025, підстава – 113-2025-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 19.11.2025)

33. Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України: постанова Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2017 р. № 1071. Документ 1071-2017-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.10.2021, підстава – 1026-2021-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-2017-%D0%BF#Text (дата звернення: 19.11.2025)

34. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397 (дата звернення: 19.11.2025)

35. Про національну безпеку України : Закон України від від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n7 (дата звернення: 19.11.2025)

36. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. Документ 333-2014-р, чинний, поточна редакція – Прийняття від 01.04.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text (дата звернення: 19.11.2025)

37. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91. Документ 157-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 14.05.2020, підстава – 562-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text (дата звернення: 19.11.2025)

38. Про Національний координаційний центр кібербезпеки: Указ Президента України від 07.06.2016 № 242/2016. Документ 242/2016, чинний, поточна редакція – Редакція від 26.07.2025, підстава – 547/2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/242/2016#Text (дата звернення: 19.11.2025).

39. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації»: Указ Президента України від 13.02.2017 № 32/2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/2017#Text (дата звернення: 19.11.2025).

40. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Документ 2163-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.10.2025, підстава – 4336-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text (дата звернення: 19.11.2025).

41. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Документ 2469-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 05.10.2025, підстава – 4577-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 19.11.2025).

42. Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 28 квітня 2014 року. Документ n0004525-14, чинний, поточна редакція – Введення в дію від 01.05.2014, підстава – 449/2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-14#Text (дата звернення: 19.11.2025).

43. Про засади інформаційної безпеки України: Проєкт Закону України від 28.05.2014 № 4949. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51123 (дата звернення: 19.11.2025).

44. Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України: Закон України від 05.02.2015 № 159-VIII. Документ 159-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023, підстава – 2849-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-VIII#Text (дата звернення: 19.11.2025).

45. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. Документ 287/2015, чинний, поточна редакція – Редакція від 16.09.2020, підстава – 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text (дата звернення: 12.11.2024).

46. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 15.03.2016 № 96/2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016#Text (дата звернення: 19.11.2025).

47. Прус І. Правові засади протидії гендерно зумовленому насильству під час збройного конфлікту на Сході України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 74–80.

48. Руснак Ю. І. Правові аспекти забезпечення інформаційної безпеки в умовах російсько-української війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 1. С. 135-143.

49. Саєвич Р. В. Стратегічні напрями розвитку суспільно-владної взаємодії в умовах геополітичних загроз. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2024. № 4. С. 276–283.

50. Систематизація законодавства України як важлива складова правотворчої діяльності в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Н.В. Міловської. Київ : Алерта, 2024. 248 с.

51. Спінчевська О. Юридичні позиції Конституційного Суду України як джерело правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 115. № 3. С. 57–67.

52. Страхніцький Я. О. Особливості сучасної державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури в умовах війни в Україні. *Modernization of the system of public management and administration in Ukraine: the experience of the Republic of Latvia : Scientific monograph. Riga.* Latvia : «Baltija Publishing». 2023. С. 115-142.

53. Таран Є. І. Трансформація державної політики національної безпеки в умовах геополітичних змін. *Центрально-український вісник права та публічного управління*. 2025. № 3. С. 126-134.

54. Таран Є. І. Трансформація підходів до розуміння державної політики національної безпеки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 1. С. 94–101.

55. Тарасенко Л. Б., Шевчук В.В. Особливості державотворчої та правотворчої діяльності Богдана Хмельницького в період національно-визвольних змагань (1648–1657 рр.). *Південноукраїнський правничий часопис.* № 1-2. 2022. С. 317–323.

56. Тихомиров Д. О. Співвідношення категорій державної діяльності, державного управління та державної політики у правових дослідженнях безпекової проблематики. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 201–207.

57. Тихомиров Д. О., Старицька О. О. Юридичне конструювання поняття державної політики в загальнотеоретичній юриспруденції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Том 1 № 87. С. 118-123.

58. Ткачук Н. А. Щодо підготовки нової редакції стратегії кібербезпеки України. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф.* Київ : НА СБУ, 2021. С. 130–132.

59. Ткачук Н. А. Стан та проблемні питання реалізації стратегії кібербезпеки України. *Інформація і право*. 2019. № 1(28). С. 129–134.

60. Франчук В. І., Пригунов П. Я., Мельник С. І. Безпека об’єктів критичної інфраструктури в Україні: організаційно-нормативні проблеми та підходи. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 3 (13). С. 142-148.

61. Циганов О. Г., Мацко А. С. Реінтеграція окупованих територій: українські реалії та зарубіжний досвід : монографія. 2020. Київ ; Вінниця : Твори. 456 с.

62. Шаптала Н. К., Камінська Н. В. Державна політика України з питань тимчасово окупованих територій: проблеми концептуалізації в сучасному науковому дискурсі. *Філософські та методологічні проблеми права.* 2022. № 1(23). С. 57–67.

63. Швайка М. М. Особливості державної політики України із забезпечення прав і свобод громадян Службою безпеки України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2023. № 3. С. 55-60.

64. Шевченко О. А. Еволюція стратегій національної безпеки України протягом років незалежності крізь призму забезпечення економічної безпеки держави. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2021. Серія ПРАВО. Випуск 65. С. 152-159.

65. Amirov A. (2023). Conceptualization of Ukraine’s foreign policy choice as a marker of democratization. Scientific Journal of Polonia University, 55(6), 127-133.

66. Kolb A., Hrushko M., Teteriatnyk H., Chepik-Trehubenko O., Kotliar O. Peculiarities of Realization of the International Mechanism for the Protection of the Rights of Victims of Armed Conflict in the East of Ukraine. Cuestiones Políticas. 2021. No 39(71). P. 334–349.

67. Kostytsky M.V., Kushakova-Kostytska N.V., Gvozdik O.I., Kravets V.M., Shkarupa K.V. National identity in an emerging information society: some problematic issues. Cuestiones Políticas. 2020. № 38 (66). P. 85–94.

68. Shaptala N., Kaminska N., Kalynovskyi B., Ivanochko I., Kulyk T. Constitutionalism as a philosophical and legal category and a socio-political phenomenon. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues. 2020. Vol. 23. Issue 2. URL: https://www.abacademies.org/articles/Constitutionalism-as-a-philosophical-and-legal-category-and -a-socio-political-phenomenon-1544-0044-23-2-464.pdf (дата звернення: 19.11.2025)

69. Sosnina O., Mykytiv O., Mykytiv H., Kolenichenko T., Holovach, A. International Aspects of the Protection of Victims‟ Rights in the Conditions of Armed Conflict in Ukraine. Cuestiones Políticas. 2021. No 39 (71). P. 433–457.

70. World Economic Outlook: War Sets back the Global Recovery. International Monetary Fund. Washington, dC, April 2022. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022 (дата звернення: 19.11.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Етапи трансформації розуміння незалежності України як елемента державної політики (побудовано автором)

Етап розвитку	**Характерні ознаки розуміння незалежності**	**Ключові напрями державної політики**	**Домінуючі зовнішні та внутрішні чинники**
1991–2004 (формування державності)	Незалежність – передусім політичний суверенітет і міжнародне визнання; пріоритет – інституційне становлення	Формування базових інститутів влади, Конституції, зовнішньої політики; розбудова нацбезпеки	Падіння СРСР; необхідність міжнародного визнання; економічна криза; становлення державних структур
2005–2013 (період демократизації та пошуку інтеграційного курсу)	Незалежність розглядається як демократична цінність; акцент на свободах, правовій державі	Реформування судової та адміністративної систем; співпраця з ЄС та НАТО; боротьба з корупцією	Зростання ролі громадянського суспільства; міжнародний тиск щодо виконання реформ; економічна турбулентність
2014–2021 (війна, безпекова переорієнтація)	Незалежність – гарантія безпеки та територіальної цілісності; акцент на оборонній модернізації	Децентралізація, оборонна реформа, створення нової армії, зміцнення міжнародних союзів	Анексія Криму та агресія РФ; активізація НАТО; внутрішні реформи; економічна та соціальна нестабільність
2022–дотепер (повномасштабна війна, глобальна підтримка)	Незалежність – екзистенційна цінність; стратегічний пріоритет виживання держави та суспільства	Військова мобілізація, реформування сектору безпеки, інтеграція до ЄС та НАТО, цифровізація управління	Повномасштабний напад РФ; міжнародна військова та фінансова підтримка; суспільна консолідація

Додаток Б

Таблиця Б.1

Ключові компоненти сучасного розуміння незалежності як складової державної політики України (побудовано автором)

Компонент незалежності	**Сутнісна характеристика**	**Інструменти реалізації**	**Очікувані результати**
Політична	Суверенітет, демократичні інститути, верховенство права	Конституційні реформи, розвиток місцевого самоврядування, прозорі вибори	Підвищення легітимності влади, стійкі державні інститути
Економічна	Самостійність у формуванні економічної політики; стійкість фінансової системи	Диверсифікація економіки, інвестиції, підтримка інновацій, антикорупційні реформи	Зниження залежності від зовнішніх ресурсів; економічна стабільність
Енергетична	Енергетична безпека як основа суверенітету	Розвиток ВДЕ, інтеграція в ENTSO-E, збільшення власного видобутку	Зменшення залежності від енергоресурсів РФ та інших монополістів
Оборонна	Здатність самостійно захищати територію та населення	Розвиток ЗСУ, модернізація озброєнь, військово-технічне партнерство, мобілізація	Створення стійкої системи національної безпеки
Цифрова	Технологічна самостійність, кібербезпека, цифрове управління	Е-урядування, захист критичної інфраструктури, національні ІТ-сервіси	Збільшення ефективності управління та стійкості держави
Гуманітарна та ідентифікаційна	Єдність громадян, культурна самосвідомість, мова	Освіта, культурні програми, гуманітарна політика	Посилення національної ідентичності та суспільної згуртованості

Додаток В

Таблиця В.1

Вплив трансформації розуміння незалежності на державну політику України в умовах війни (побудовано автором)

Сфера державної політики	**Трансформація підходів**	**Практичні зміни та реформи**	**Стратегічні наслідки для незалежності**
Оборона та безпека	Орієнтація на повну самостійність та партнерство з демократичним світом	Створення нових сил оборони, NATO-стандарти, розвиток ВПК	Значне підвищення обороноздатності, стійкість перед зовнішніми загрозами
Зовнішня політика	Незалежність як проєкт міжнародної суб'єктності	Активна дипломатія, інтеграція в ЄС, союзницькі формати	Посилення ролі України у міжнародній системі
Економіка та фінанси	Перехід від залежності до стійкості та інноваційної моделі розвитку	Реформи ринку, фіскальна стабілізація, використання міжнародної допомоги	Формування стійкої економічної бази незалежності
Енергетика	Енергобезпека = безпека держави	Відмова від російських ресурсів, розвиток альтернативної енергетики	Стратегічна автономія енергосистеми
Соціальна та гуманітарна політика	Незалежність як цінність, що потребує соціальної консолідації	Підтримка ветеранів, гуманітарні ініціативи, освітня трансформація	Зміцнення ідентичності, суспільної єдності та стійкості
Цифрове управління	Цифрова незалежність як елемент державної стійкості	Розвиток цифрової інфраструктури, кіберзахист, застосунок «Дія»	Підвищення ефективності урядування, захист інформаційного простору

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Ліповська Ілона Сергіївна, магістрант 2 курсу магістратури, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування» освітньо-професійна програма «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти lipovskaya.ilona@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Трансформація механізмів публічної влади в період незалежності України» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Ліповська І.С.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Масюк О.П.